

Institutionen för Individ och Samhälle
Socialpedagogiska programmet
SP 05, Distans Vimmerby

Seniorboende – en ny bostadsform för äldre

En studie om uppkomsten av seniorboende
och varför äldre väljer att bo i denna boendeform.

Senior housing – a new living form for elderly people

A study about the start of senior housing
and why elderly people choose to live in this living form.

Författare

Gabriella Harrison och Charlotte Elmér

Examensarbete i Socialt arbete, 15 hp
Handledare: Lars Svensson
Höstterminen 2008

SAMMANFATTNING

Titel:	Seniorboende – en ny bostadsform för äldre En studie om uppkomsten av senior boende och varför äldre väljer att bo i denna boendeform
Författare:	Gabriella Harrison och Charlotte Elmér
Nivå/arbetets art:	Kandidat/examensarbete, 15 hp
Ämne:	Socialt arbete
Program:	Socialpedagogiska programmet, 210 hp Högskolan Väst
Termin:	Höstterminen
Handledare:	Lars Svensson

Seniorboende är en ny boendeform för äldre, från 55 år och uppåt. Vilka faktorer går att urskilja i offentliga debatten när det gäller tillkomsten av dessa boende? Varför flyttar människor dit och hur upplevs boendet?

En stor förändring för äldre var när kvarboendepincipen hade sitt intåg i Sverige under 1950-talet. Denna innebar att människor inte längre kunde tvingas flytta ifrån sina hem när de blev gamla och sjuka. Under våra verksamma år inom äldreomsorgen har vi sett ytterligare en stor förändring i form av ädelreformens införande år 1992. Ett ökat ansvar lades på kommunerna och i och med detta avvecklades ålderdomshemmen för att lämna plats för särskilda boenden. Dessa två stora förändringar har haft betydelse för hur man ser på den åldrande människan och boendet på äldre dar. Samhället har förändrats från att vara kollektivt inriktat till att idag vara allt mer inriktat mot individualismen.

Dagens äldre har andra krav och förväntningar på boendet därför har tanken om seniorboende vuxit fram. Denna boendeform är en vanlig hyresrätt men utformningen är annorlunda med tanke på att de ska kunna bo kvar vid ökat hjälpbehov. När man uppför dessa boende bygger man ofta med central placering i samhället. En viktig faktor i byggandet är en gemensam lokal för att de boende ska ha möjlighet till gemenskap. Man utgår ifrån att boendet ska kännas tryggt och tillgängligt för de som bor där. Seniorboende kan vara en viktig faktor för äldre där svaga band kan utvecklas, då många sociala nätverk har utarmats, vid till exempel förändrade familjebildningar.

Nyckelord: Seniorboende, tillgänglighet, trygghet, gemenskap, nätverk och svaga band.

ABSTRACT

Title: Senior housing- a new living form for elderly people
A study about the start of senior housing and why elderly people choose to live in this living form.

Authors: Gabriella Harrison and Charlotte Elmér

Level: Bachelor´s Thesis, 15 credits

Subject: Social work

Program: Program in Social Pedagogy, 210 credits
University West

Term: Autumn term 2008

Supervisor: Lars Svensson

Senior housing is new living residents for elderly people, from 55 year and up. What factors can we see in official documents for the establishment of senior housing? Why do the people move to these living residence and how is the living there?

One big changing for the elderly people was when the “kvarboendeprincip” started in Sweden under the 1950 century. That means that people not longer had to move from their home when they become older and ill. During the time we have worked in geriatric care have we seen a large changing in shape of the “ädelreform” which came 1992. A larger responsibility was giving to the municipality and they started to phase out the old people´s home and started with “särskilda boenden” instead. These two big reformatories have had importance for the sight of the human being and her living residence. The society has gone from position of collectivism to a more individualistic society nowadays.

Today have the elderly person more demands and expectations on their living form and that´s why the thought of senior hosing has grown.

This form of living residence is an ordinary renting apartment but the shape are different and the thought are that they could live there if they become in need of more help in the home. When they started to build these senior housing they often build them central in the society. One important factor for the buildings is that they have a joint local for they who live there should have a feeling of solidarity. They assume from that the living residence shall feel securely and easy of access for them who lives there. Senior housing can be an important factor for elderly people there week ties can be developed, when the social networks has been changed, by for example changed family situations.

Keyword: Senior housing, accessibility, safety, community, network and week ties.

Innehållsförteckning	sidan
1. Inledning	6
1.1 Syfte	7
1.2 Frågeställningar	7
2. Äldreomsorg i historisk belysning	8
2.1 Kvarboendeprincipen	8
2.2 Ny syn på äldre	9
2.3 Äldreboendedelegationen	10
2.4 Summering	11
3. Kostnad för äldreomsorgen	12
3.1 Antal äldre - idag och i framtiden	12
3.2 Kostnadsutveckling	12
3.3 Mål och ansvar inom bostadsmarknaden	13
3.4 Summering	13
4. Seniorboende	15
4.1 Utformning och placering	15
4.2 Seniorbostäder	16
4.3 Gemensamhetslokaler	17
4.4 Summering	18
5. Metod	19
5.1 Beskrivning av forskningsfältet	19
5.2 Urval för enkät	19
5.3 Kvantitativ enkätundersökning	20
5.4 Urval för intervju	21
5.5 Kvalitativa Intervjuer	22
5.6 Forskningsetik	22
5.7 Metoddiskussion	23
6. Teorier	25
6.1 Social nätverk	25
6.2 Svaga nätverksband	27
6.3 Vänskap	28
6.4 Summering	29
7. Resultat - enkätundersökning	31
7.1 Svarsfrekvens och undersökningsgrupp	31
7.2 Inflytande	32
7.3 Trygghet	33
7.4 Gemenskap	35
7.5 Tillgänglighet	36
7.6 Summering	37

8. Analys och teoretisk anknytning	39
8.1 Analys av enkätsvar	39
8.2 Analys av samhällsförändringarnas betydelse för uppkomsten av seniorboende	42
8.3 Den ökande befolkningsgruppen äldre och dess påverkan på framtidens boenden	43
9. Diskussion	45
10. Slutsats	48
11. Referenslista	50
Bilaga 1 Missivbrev och enkät	53
Bilaga 2 Missivbrev och intervjuguide	59

1. Inledning

Anledningen till studien är att vi i vårt arbete inom äldreomsorgen kommit i kontakt med människor som anser att kommunens boendeformer inte uppfyller deras krav och önskemål utifrån deras behov. Dessa personer pratar om seniorboende som en positiv boendeform när de blir äldre. Vi vill därför undersöka varför en ny boendeform etablerats. För att förstå dessa önsknings anser vi det nödvändigt att belysa några samhällsförändringar, då vi tror att detta påverkar dagens äldre att ställa krav på sitt boende.

Under 1950- talet etablerades en ny form av vård- och omsorgsideologi som benämndes kvarboendepincipen. Den innebar att människor inte längre kunde tvingas flytta ifrån sina hem när behovet av hjälp och omsorg uppstod. I stället utvecklades hemtjänst i hemmet vilket skulle bidra till att människorna skulle få mer självständighet och eget ansvar. Kommunerna började dra ner på platserna i särskilt boende och ökade i stället insatserna i det egna hemmet. Då många äldres bostäder var omoderna byggdes under 1970- talet ett stort antal servicehus för att på så sätt öka tillgängligheten för äldre och det var ibland annat i samband med detta som samhället började se en markant kostnadsökning. 1990- talet blev ett århundrade som präglades av en orolig samhällsekonomi och inom äldrepolitiken blev det allt vanligare att se till kostnadseffektivitet samtidigt som antalet äldre blev allt fler. Denna ökning ledde till ett behov av ökat antal boendeplatser. En ny boendeform, seniorboende, växte fram i och med att äldre fick en allt bättre hälsa och att det förväntades att de skulle bo kvar hemma.

Seniorboendet kunde erbjuda ett tryggt, tillgängligt och aktivt boende på äldre dar.

Rekordgenerationen, de så kallade 40-talisterna är den grupp som idag tillhör de som kan påverka och har förväntningar på en ny boendeform. De är många och en resursstark grupp i samhället och har ett ökat krav på att få åldras i trygghet och att få behålla sitt oberoende. De vill ha möjlighet att leva ett fortsatt aktivt liv samtidigt som de vill ha inflytande över sin vardag. Detta är några faktorer som har lett till att seniorboende har blivit ett populärt boende. En följd av detta är att ett ökat antal seniorboende har etablerats i samhället. Intresset för att bo i seniorboende är idag mycket stort då denna boendeform kan erbjuda tillgänglighet, trygghet, gemenskap och inflytande.

1.1 Syfte

Syftet med studien är att:

Beskriva och analysera vad individer har för motiv till att välja seniorboende som boendeform och hur deras förväntningar upplevs i boendet.

1.2 Frågeställningar

1. Vilka faktorer kan utskiljas i offentliga debatten när det gäller tillkomsten av seniorboende?
2. Varför flyttar människor till seniorboende?
3. Hur upplevs det att bo på seniorboende?

2. Äldreomsorg i historisk belysning

För att få en förståelse för anledningen till uppkomsten av seniorboende, vill vi titta på vissa förändringar i samhället som kan ha haft betydelse. Vi har valt att göra vissa nedslag ifrån 1950-talets Sverige och fram till idag. Vi anser att det är viktigt att i studien beskriva vissa faktorer i samhället som påverkat attityder och förhållningssätt gentemot äldre och deras boende. Detta kommer att beskrivas i avsnitt 2.1 till 3.4.

2.1 Kvarboendepincipen

År 1957 talade riksdag och regering om att särskilda insatser måste vidtas för att öka möjligheten för äldre att bo kvar i sin invanda miljö (SOU 2003:91). Szebehely skriver i kapitlet "Från hemsamarit till vårdbiträde" (i Eliasson, 1996) att äldre personer med behov av vård och omsorg tidigare hade tvingats flytta till ålderdomshem. Röster gjorde dock gällande att denna form av boende medverkade till människors osjälvständighet i och med att de blev institutionaliserade (SOU 2003:91). Fram till denna tid betraktades äldre utifrån äldrepolitiken som en homogen grupp med samma behov av omhändertagande och kollektivet som boendeform förespråkades.

Kvarboendepincipen som begrepp etablerades redan på 1950-talet och innebar att vård och omsorg om äldre och sjuka hädanefter, så långt som möjligt, skulle utföras i det egna hemmet. Detta ansågs stärka människans självständighet och egenansvar. Man började se alltmer till den enskilda människans behov, där generaliseringar och kategoriseringar skulle undvikas. Kvarboendepincipen blev äldrepolitikens nya ideologi och den förstärktes ytterligare i 1964 års beslut att så snabbt som möjligt skapa bättre bostadsförhållande för äldre i samhället (a.a.). En bakomliggande orsak till beslutet var att det år 1960 visat sig att 47 % av gruppen över 65 år och äldre bodde i omoderna bostäder. En tredjedel av de funktionshindrade i samma åldersgrupp saknade handikappsanpassat boende. I kommunernas bostadsförsörjningsprogram skulle därför de äldres behov av ändamålsenliga bostäder beaktas. Genom att erbjuda äldre personer lägenheter med god standard i det vanliga bostadsbeståndet skulle kommunerna undvika ålderssegregering, otillgänglighet och ensamhet. Edebalk och Lindgren hävdar i kapitlet "Från bortauktionering till köp-sälj-system" (i Eliasson, 1996) att kvarboendepincipens ideologi låg till grund för att de förmånliga statsbidragen till kommunen för utbyggnad av ålderdomshem drogs in år 1964. Istället beslutade statsmakten

om ett statsbidrag till hjälp i hemmet som medförde att kommunerna började dra ned på antalet platser i särskilt boende och öka insatserna i det egna hemmet med hjälp av hemtjänst.

I slutet av 1970-talet började det på allvar att märkas en kostnadsökning kring vård och omsorg av äldre (a.a.). En faktor var kommunernas bostadspolitik som medfört en kostnadsökning då en uppstramning av handikappsanpassade boenden för äldre och sjuka gjorts i form av servicehus (SOU 2003:91). De senaste femton år hade de omoderna bostäderna minskat från 47 % till 10 %. Edebalk och Lindgren menar (i Eliasson, a.a.) att en annan faktor var att gruppen äldre i samhället ökade och vården och omsorgen i hemmet blev allt mer omfattande. Kommunerna hade enligt lag ansvar för vård och omsorg och kunde inte med hjälp av billigare alternativ hålla ned kostnaderna då statsbidragssystemet inte tillät att vård och omsorg bedrevs i vinstsyfte.

Författarna menar (a.a.) att under 1980-talet började offentliga sektorns expansion att avta och innebar bland annat att färre personer fick hjälp i hemmet. Detta ledde till att kvarboendepincipen ifrågasattes då den innebar att äldre kunde uppleva att de tvingades bo kvar där de bodde då det saknades alternativ. De boendeformer som kunde erbjudas var ibland sämre än det de redan hade. Många äldre upplevde också att de var isolerade och otrygga i sitt boende. Socialtjänstlagen trädde i kraft år 1980 och tydliggjorde en förändrad syn på människor i behov av hjälp och trygghet. I den framhölls en förändrad syn på människors behov av hjälp och trygghet. Från att ha varit överordnad och kontrollerande skulle socialtjänsten inriktas på service och hjälpinsatser. Verksamheterna skulle bygga på människors integritet och självbestämmande.

Flertalet av de äldres bostäder var av äldre konstruktion och därför inte anpassade till deras behov (SOU 2007:103). Det uppstod en ökad medvetenhet om behovet av kompletterande boendeformer och seniorboendet som begrepp etablerades. Begreppet seniorboende utreds närmare i avsnitt fyra.

2.2 Ny syn på äldre

Under 1900-talet fick Sverige en förändrad åldersstruktur med en allt större andel äldre (SOU 2007:103). Den demografiska utvecklingen visade att både andelen och antalet äldre i befolkningen ökade. Flera faktorer låg till grund för detta bland annat en förbättrad folkhälsa som gjorde att medellivslängden ökade samt att den stora kohorten 40-talister gjorde sitt intåg i gruppen äldre, i och med att de uppnått pensioneringsålder. Gruppen ansågs vara resursstark

och i och med sin mångfald en grupp som skulle komma att påverka samhällsförändringarna i framtiden.

Den nationella handlingsplanen skrevs år 1998 och tydliggjorde äldres roll i samhället och den förändrade synen på denna grupp (SOU 2003:91). Målet för äldrepolitiken kan sammanfattas som följer:

- *Äldre skulle kunna åldras i trygghet och med bibehållet oberoende*
- *Äldre skulle få möjlighet att leva ett aktivt liv*
- *Äldre skulle ha inflytande i samhället och över sin vardag*
- *Äldre skulle bemötas med respekt*
- *Äldre skulle ha tillgång till god vård och omsorg*

2.3 Äldreboendedelegationen

Då det egna boendet ansågs vara en viktig del av äldrepolitiken beslutade en enig riksdag år 2006 att tillsätta en äldreboendedelegation (SOU 2007:103). Delegationen skulle arbeta med utvecklingen av bostäder och boende för äldre personer utifrån ett trygghetsperspektiv. Den skulle lämna förslag till åtgärder som kunde stimulera utvecklingen av bostäder och boendemiljöer särskilt anpassade för äldres behov av trygghet och gemenskap. Delegationen skulle arbeta för att öka möjlighet att få tillgång till bland annat seniorbostäder. Den skulle också stimulera utvecklingen av gemensamhetslokaler som ett sätt att motverka ensamhet och isolering.

Äldreboendedelegationen skulle genomföra sitt uppdrag tillsammans med bland annat kommunerna, Sveriges Kommuner och Landsting, Socialstyrelsen, Boverket, Hjälpmedelsinstitutet, pensionärsorganisationer och bostadsföretag.

En av anledningarna till riksdagens beslut att tillsätta en äldreboendedelegation var att det framhölls att minskningen av särskilda boendeformer, i många kommuner, gått för fort och att kommunerna inte hade planerat för andra åtgärder som till exempel andra former av boende anpassade för äldres behov (a.a.). De menade också att det sociala innehållet och möjligheten till aktivitet blev begränsat. I december år 2007 lämnade äldreboendedelegationen delbetänkandet Bo för att leva - seniorbostäder och trygghetsbostäder. Där redovisade delegationen sina övervägande angående hur bostäder och boendemiljöer anpassade till äldres behov kunde utvecklas och stimuleras. Uppdraget ska slutredovisas senast den 31 december år 2008.

2.4 Summering

- Kvarboendeprincipen är sedan 1950- talet en betydelsefull ideologi men har kritiserats då den ibland tvingar människor bo kvar i sitt egna hem trots att behovet av annat boende finns.
- Fram till 1950-talet sågs äldre som en homogen grupp och det institutionella boendet förespråkades. Samhällsförändringar har lett till individualismens ökning och idag ses det mer till den enskildes behov.
- En orsak till 1970-talets kostnadsökning av vård och omsorg berodde till stor del på att omoderna och icke handikappanpassade bostäder fick anpassas till att bli mer tillgängliga.
- Anledningen till att Äldreboendedelegationen tillsattes var att platserna i kommunernas särskilda boenden, i förhållande till det ökande antalet äldre i samhället inte överensstämde med varandra.
- Socialtjänstlagen förändrade synen på människor när den infördes år 1980.

3. Kostnad för äldreomsorgen

I detta avsnitt belyser vi den ökande befolkningsgruppen äldre och dess påverkan på äldreomsorgens ekonomi. Äldres förväntningar och krav på uppkomsten av seniorboende är idag en faktor att räkna med i samhällets bostadsmarknad.

3.1 Antal äldre - idag och i framtiden

Medellivslängden för kvinnor var år 2007 82,9 år och för män 78,7 år (www.scb.se).

Statistiska centralbyråns (SCB) beräkningar visar att både män och kvinnors medellivslängd kommer att öka med ytterligare cirka 5 år de närmaste 50 åren. Gruppen 65 år och äldre var år 2007 drygt 1,5 miljoner. Beräkningar visar att samma grupp, år 2015 kommer för att vara omkring 1,9 miljoner, för att år 2040 troligen uppgå till hela 2,4 miljoner (SOU 2007:103). Detta innebär att denna grupp då utgör 20 % av den totala befolkningsökningen. Personer födda på 40-talet bidrar starkt till ökningen av denne befolkningsgrupp.

3.2 Kostnadsutveckling

Ahlström (2008) menar att kommande pensionärsgrupp har högt ställda krav och förväntningar på boendeutformning, kringservice, vård och omsorg. Författaren hänvisar till en framtidsstudie som gjorts av Temo som pekar på en ökad medvetenhet, betalningsvilja och betalningsförmåga för alternativa service- och boendeformer hos denna grupp. 40-talisterna är en relativt förmögen grupp och det är främst männen som har haft möjlighet att skapa sig en stark ekonomisk grund att stå på. Förmögenheten består bland annat av pensionssparande och värdepapper, men även i form av bostäder och fritidshus då bostadslånen oftast är återbetalade. Nästan tre fjärdedelar av denna grupp äger den egna bostaden. Mellan åren 1969–1980 byggdes mer än 500 000 småhus varav cirka 230 000 ägdes av någon som tillhörde denna grupp.

Författaren (a.a.) hävdar att skatteunderlagen kommer att minska på grund av faktorer som till exempel låg tillväxt och hög arbetslöshet. Att kunna möta den starkt ökade efterfrågan av kommunala seniorboenden med en högre grad av service, blir svårt då underskottet i välfärdssystemet finansieras av den offentliga sektorn. Samhället kommer att tvingas till omprioriteringar och nedskärningar av den offentligt finansierade samhällsservicen och endast prioritera det som staten ålagt dem. Morgondagens pensionärsgrupper kommer då att i större utsträckning än idag få klara sig på egen hand.

Bättre levnadsvillkor och sundare matvanor har lett till att människor idag lever längre. Friska levnadsår ersätter allt mer sjukdomsåren och äldre personers behov av vård och omsorg skjuts upp till högre ålder.

De demografiska förändringarna i Sverige pekar på ökade skillnader mellan länen och de lokala arbetsmarknaderna (a.a.). Det är i de stora städerna samt där universiteten och högskolorna är placerade som flest arbetstillfällen finns. Detta leder i sin tur till att efterfrågan på bostäder ökar mest i dessa områden. Detta innebär bland annat att seniorboenden som boendeform har större förutsättningar att etableras i dessa områden. Det finns även stora regionala skillnaderna beträffande värdet på fastigheterna. I storstäderna har förmögenhetsbildningen varit betydligt större än på andra orter i landet. Pensionärernas samlade tillgångar bestäms i hög grad av den ekonomiska tillväxten under den period i livet när man arbetar, var i Sverige man bor och hur priserna på bostäder och aktier utvecklas sedan man skaffat sig dessa tillgångar.

3.3 Mål och ansvar inom bostadsmarknaden

Bostadsfrågor och dess mål ska utgå från den enskilde bostadskonsuments behov (SOU 2007:103). Rätten att bestämma över sitt eget liv är grundläggande. För att tillgodose målet för bostadsfrågorna har stat och kommun delat ansvar för bygg- och bostadsfrågorna. Staten formulerar de övergripande bostadspolitiska målen. De senaste decennierna har kommunerna fått överta fördelningen av medlen och tagit över ett större ekonomiskt ansvar. Kommunerna har det övergripande ansvaret för bostadsförsörjningen på lokal nivå och deras agerande är avgörande för om de bostadspolitiska målen ska nås. I samarbete med kommunerna är det oftast de allmännyttiga bostadsbolagen som är delaktiga för att behovet av anpassade lägenheter för den åldrande människans behov uppförs.

3.4 Summering

- Det sker en ökning av äldre i samhället på grund av förbättrad hälsa som medför en förlängd medellivslängd. Gruppen 40-talister bidrar starkt till denna ökning.
- Det finns stora skillnader mellan länen då det gäller möjligheten att etablera seniorbostäder. I tillväxtorterna, där värdet på fastigheterna är som högst, har den största förmögenhetsbildningen skett. Efterfrågan ökar på bostäder där arbetstillfällen finns.

- 40- talisterna är en relativt resursstark grupp med ökade krav och förväntningar på boendeformer.
- Vissa faktorer visar att skatteunderlaget kommer att minska och morgondagens äldre kommer att få ökat egenansvar. Vård och omsorg skjuts i och med det upp till högre ålder.
- Rätten att bestämma över sitt eget liv är grundläggande och bostadsutformningen ska utgå från den enskildes behov.

4. Seniorboende

Begreppet seniorbostäder används för att beteckna bostäder som ingår i det ordinära bostadsbeståndet (SOU 2007:103). Bostaden ska vara anpassad på så sätt att individen ska kunna bo kvar vid ökat vårdbehov. I dag används även andra begrepp för att beteckna sådana bostäder exempelvis plusboende, årgångshus, gemenskapsboende och trygghetsboende. Enligt äldreboendedelegationen är begreppet seniorbostäder ett samlingsnamn för olika former av ordinärt boende som utmärks av god tillgänglighet och tillgång till gemensamhetslokaler. Denna form av äldreboende började uppföras i slutet av 1980-talet och ska erbjudas till personer över en viss ålder, oftast från 55 år. I seniorboendet ska någon form av gemensam service ingå i boendet och bekostas via hyran. De som bor i seniorboendet ska kunna bo kvar även vid omfattande vårdbehov.

4.1 Utformning och placering

Seniorbostäderna ska vara utformade så att tillgängligheten är god, både vad gäller bostaden och närmiljön, för personer med rörelsehinder (SOU 2007:103). Det är detta som är det karaktäristiska i dessa boendeformer, då de är förbehållna människor som uppnått en viss ålder. Boendet ska vara funktionellt när deras fysiska funktionsförmåga avtar. Interiören i lägenheterna såsom köket och badrummet ska vara rejält tilltagna med gott om svängrum för rullstolsbundna personer. Övriga delar av lägenheten ska också vara anpassad för ändamålet att kunna röra sig fritt. Ibland finns det också ett kök och en matsal för gemensam mathållning eller umgänge.

De bostäder och fastigheter som byggts utifrån bygglagstiftningen och som enbart uppfyller kraven däri erbjuder inte alltid tillgänglighet för en individ med stora funktionsnedsättningar. Utformar man i stället bostäder med hänsyn till dessa individer betyder det att denne kan bo kvar längre. Många av de seniorboende som byggts fram till idag har tagit hänsyn till detta och har oftast bättre tillgänglighet än vad som krävs i bygglagstiftningen. Dessa krav gäller alla bostäder som byggs och därför ställs det inga större krav på tillgänglighet på dem som bygger seniorbostäder. Boverkets byggregler gäller alla bostäder. I Sverige finns även ett stöd för bostadsutformning i den svenska standarden och den innehåller en normal och en högre nivå av tillgänglighet som man skulle kunna använda vid byggnationer av bostäder för äldre. Seniorbostäder ska placeras i de ordinarie bostadsområdena för att undvika segregation av äldre.

För att bostäder (a.a.) ska vara användbara för individer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga ska tomter, allmänna platser och områden för andra anläggningar ska det byggas enligt tillgänglighetskraven i plan- och bygglagen (1987:10). Vid byggnation och anpassning till funktionsnedsatta individers behov måste man göra åtgärder både på inre och yttre boendemiljö. Är det en ombyggnad eller anpassning i ett flerfamiljshus berörs även gemensamma utrymmen såsom trapphus, hiss, tvättstuga, samlingslokaler m.m. Det som ingår i en sådan omstrukturering av bostadsmiljön kan var installation av hiss och eventuell dörröppnare, breddning av dörröppningar och borttagning av trösklar och om det behövs monteras ramper vid olika passager. Detta kan ibland medföra stora kostnader för kommunerna men kan begränsas om det görs samtidigt som en annan omfattande renovering i byggnaden. När man uppför nybyggnationer blir skapandet av tillgänglighet begränsat på grund av att man inte prioriterar den extra kostnaden som det innebär.

Det som har stor betydelse för hur ett bostadsområde uppfattas både ur trivsel- och tillgänglighetsaspekter är den omgivande miljön (a.a.). För att kunna leva ett självständigt liv är det viktigt att kunna ta sig in och ut i sin bostad på egen hand. Därför är det viktigt att undvika nivåskillnader som t ex trottoarer, trappor och ojämna beläggningar på marken. Detta gäller även vid parkeringar, avfallsstationer, grönområden och uteplatser. Detta är viktigt för att människor ska kunna behålla sitt självbestämmande och sin integritet och ha möjlighet att påverka utformningen av sitt boende.

4.2 Seniorbostäder

Seniorbostäderna ingår i ett breddat utbud av bostäder och tjänster inom den ordinarie bostadsmarknaden och ligger inom ramen för lagen om kommunernas ansvar för bostadsförsörjningen (SOU 2007:103). Seniorbostad skaffar man på de sätt som redan idag förekommer, det vill säga genom bostadsförmedling/bostadskö, köp av bostadsrätt, medlemskap i en kooperativ hyresrättsförening eller kontakt med byggare/motsvarande. Det är den enskildes ansvar att planera för sitt boende också på äldre dagar.

Enligt äldreboendedelegationen vill många äldre personer, av flera olika skäl, förändra sitt boende. Bostäderna och utemiljön är inte alltid tillgängliga för personer med nedsatt rörlighet och därför kan det finnas hinder för framkomlighet för äldre personer med funktionshinder. Det allmänna serviceutbudet kan vara svårt att nå utan egen bil. För att öka sin trygghet och sina möjligheter till aktiviteter och socialt umgänge vill många äldre ha en annan form av boende. Om de äldre tvingas bo kvar i boendeformer som inte passar dem ökar risken för ensamhet och otrygghet. Allt fler kommuner satsar på seniorbostäder. Sveriges kommuner

och landsting har tillsammans med äldreboendedelegationen genom en enkät kommit fram till att seniorbostäderna ökat med närmare 250 procent sedan år 2000. I dag finns det nästan 28 000 seniorbostäder i landet jämfört med drygt 11 000 år 2000. Utbudet styrs i huvudsak av byggansvarigas bedömningar av efterfrågan och betalningsförmåga hos den äldre befolkningen men också genom enskilda personers och gruppers initiativ. Merkostnader för anpassningar i befintlig bebyggelse och vid nyproduktion för att öka tillgänglighet i området och i fastigheterna liksom kostnader för gemensamhetslokaler kan påverka hyror/avgifter. Enligt äldreboendedelegationen måste utvecklingen av seniorbostäder stimuleras ytterligare. I kommunerna behövs en samordning mellan olika nämnder och förvaltningar. En tydlig policy för hur investeringar på marknaden ska göras, inventeringar som grund för bra boendeplanering och liksom stöd till gemensamhetslokaler är nödvändig.

4.3 Gemensamhetslokaler

Gemensamhetslokaler är utrymme som är förbehållna de boende och där kostnaden för lokalen ingår i hyran eller månadsavgiften (SOU 2007:103). De som bestämmer över lokalen och hur den ska nyttjas är således de boende. I seniorboende kan gemensamhetslokaler vara värdefulla för de boendes sociala liv. I redan befintliga seniorbostäder används idag gemensamhetslokaler för att de boende ska lära känna varandra och för att stärka sammanhållningen. I denna lokal kan det finnas aktiviteter som t ex gemensamma måltider, studiecirkel och andra samvaroformer.

Om man vill att flera än de boende ska kunna nyttja denna gemensamma lokal så kan kommuner gå in med subventioner av hela eller delar av hyreskostnaderna och då hjälpa till att stimulera till gemensamma aktiviteter. Detta utökar de boendes chanser till ett större socialt nätverk och möjligheter till ett mer varierat utbud av aktiviteter. Eftersom det i seniorbostäder oftast finns gemensamhetslokaler som en naturlig mötesplats med tillfällen för sociala kontakter, är det angeläget att även detta område är anpassat för boende med funktionsnedsättningar. Bidrag till samlingslokaler (1996:1 593) kan beviljas för nybyggnad, ombyggnad, standardhöjande reparationer, köp eller handikappanpassning av allmänna samlingslokaler. Aktiebolag, stiftelser eller föreningar utan vinstsyfte kan få bidrag. Det måste också finnas ett varaktigt behov av lokalen på seniorboendet.

4.4 Summering

- Begreppet seniorbostäder uppkom under 1980-talet och är ett samlingsnamn för former av ordinärt boende som utmärks av god tillgänglighet och tillgång till gemensamhetslokaler.
- Placeringen ska ske i vanliga bostadsområden och ska ingå i det ordinära bostadsbeståndet för att inte segregering ska uppstå.
- Utformningen ska vara sådan att kvarboendepincipen kan efterlevas för att man ska kunna bo kvar vid ökat hjälpbehov.
- Ett seniorboende ska uppfylla kraven av inflytande, trygghet, gemenskap och tillgänglighet.
- Allt fler kommuner etablerar seniorboende men äldreboendedelegationen menar att det behövs ännu fler på grund av ökat antal äldre. Kommunerna behöver stimulera samarbetet med olika aktörer för att få bra boendeformer för äldre.

5. Metod

Metod i forskningssammanhang avser vitt skilda företeelser beroende på vem det är som uttalar sig (Hartman, 2005). Vid användande av metodbegreppet beskrivs hur man gått tillväga vid insamlandet av forskningsmaterial. Använder man sig av enkät- och intervjumaterial resoneras det om både fördelar och nackdelar med dessa metoder. Forskaren ställer olika statistiska metoder mot varandra beroende på hur man valt sitt material och hur det senare ska analyseras. Vi har i vår studie använt oss av två metoder som är kvantitativ enkät och kvalitativ intervju. Vår tanke var att använda oss av intervjuerna som kompletterande till enkätens frågeställningar för att få de intervjuades egen syn på varför de valde just detta boende och hur upplevelsen av att bo i denna boendeform ser ut.

5.1 Beskrivning av forskningsfältet

För att få svar på våra frågeställningar har vi valt att med hjälp av litteraturstudier söka efter vad i samhället som har haft betydelse för uppkomsten av seniorboende. För att få reda på varför äldre väljer ett sådant boende, hur det är att bo där och om boendet uppfyller deras förväntan har vi använt oss av en enkätundersökning som utgör den kvantitativa metoden i vårt arbete. I enkäten har vi delat upp påståenden i fyra begrepp som är inflytande, trygghet, gemenskap och tillgänglighet. För att validera resultatet i den kvantitativa metoden har vi valt att kombinera den med kvalitativa intervjuer med några av de boende. Kvale (1997) menar att kvantitet syftar på hur stort, hur mycket och hur mängden av någonting är. Denna metod är avsedd att bestämma mängden av ämnets beståndsdelar. Kvalité står för beskaffenheten av något, arten. Kvale hävdar att den kvalitativa metoden används för att identifiera ämnets beståndsdelar.

5.2 Urval för enkät

När vi i början av vår materialinsamling gjorde urvalsförfarandet valde vi ett forskningsobjekt, som i vårt fall innebär ett seniorboende. Vi kommer vidare att använda oss av dem som bor där som undersökningsenhet. Enligt Bryman (1997) är det viktigt att kunna generalisera resultaten, och i vårt fall, till vilket seniorboende som helst. Det vi menar med detta är att vår utformade enkät skulle kunna komma att användas på flera seniorboenden och inte bara på vårt utvalda, men att resultaten kan bli olika på varje seniorboende där den eventuellt används. För att kunna få svar på våra frågor, av vilken anledning de flyttade dit, hur det är att bo där och om deras förväntningar på sitt boende har uppfyllts ansåg vi det

nödvändigt att välja ett forskningsobjekt som funnits en längre tid. Det valda forskningsobjektet har funnits sedan år 1994.

När man ska beskriva sitt urvalsförfarande menar Trost (2007), att det är viktigt att förklara vad man har gjort och hur överväganden har diskuterats, som underlag för våra beslut om valet av forskningsobjekt och undersökningsenhet. Redan i konstruktionsstadiet av enkätmaterial gjorde vi en avvägning, då vi ansåg att det var viktigare för oss att få många svar än vikten av att de fyllde i enkäten själva. Vi valde att i enkäten informera om att de kunde ta hjälp av någon om de behövde. Vi gjorde även ett val rörande våra uppföljande intervjuer, då vi i enkätens sista fråga undrade om någon var villig att ställa upp på en kort intervju. När vi lämnat ut enkäten diskuterade vi hur vi skulle göra beroende på svarsfrekvens på enkäten. Vi bestämde oss för att göra en påminnelse som vi kunde lägga i informanternas postfack vid behov. Detta skulle vi avgöra efter att vi räknat de svar vi fått in. 76 % av enkäterna besvarades och vi bestämde att det var en tillräcklig svarsfrekvens för det vi skulle använda materialet till och valde därför att inte lämna ut någon påminnelse.

5.3 Kvantitativ enkätundersökning

I seniorboendet finns 55 lägenheter men på grund av att en nyligen blivit tom är det 54 lägenheter som fått ta del av vår enkät. Då vi kontaktade bostadsbolaget planerades ett möte mellan områdesansvarig chef och de boende i seniorboendet. För att förbereda våra informanter omnämndes vi och vår studie därför i inbjudan till mötet. I inbjudan nämndes också att vi veckan innan mötet skulle dela ut en enkät i alla brevlådor. Genom att tydliggöra vilka vi var och varför studien gjordes menar Trost (2007), att vår möjlighet till ett seriöst intryck ökade och att vi framstod i så god dager som möjligt. Informanterna hade en vecka på sig för att fylla i enkäten innan den skulle återlämnas i av oss utställda lådor i seniorboendets entréer.

Denna typ av kvantitativ forskning använder sig av ett speciellt språk och rymmer olika termer som variabler, kontroll, mätning och experiment (Bryman, 1997). Detta speglar en tendens i den kvantitativa forskningen som syftar till att det bygger på en naturvetenskaplig modell. Det som då utgör den kunskapsteoretiska måttstocken är naturvetenskapens logik och tillvägagångssätt och som den samhällsvetenskapliga empiriska forskningen måste ställas emot innan den kan ges rang och värdighet för att kunna ge giltig kunskap. Beskrivningen av kvantitativ forskning är ofta att den har en logisk struktur, där problem och frågeställningar som forskaren ska ta sig an bestäms av teorin. De utformas då som hypoteser som man kan

härleda utifrån generella teorier. Författaren menar att den information vi vill komma åt insamlar vi via vår survey som i vårt fall utgörs av en enkät. Resultatet som framkommer kopplar vi och införlivar tillbaka till den teori som var utgångspunkten för vårt ändamål. Vi vill med enkätundersökningen försöka visa att våra valda begrepp existerar och med hjälp av informanterna ta reda på vad dessa begrepp innebär för dem. Vi operationaliserade begreppen, genom att formulera ett antal påståenden (se bilaga 1). Vart och ett av begreppen vi använder oss av har vi brutit ner i flera dimensioner, vilket innebär att man bryter ner exempelvis trygghet i flera underfrågor. Efter detta var vi tvungna att utveckla indikatorer för var och en av våra dimensioner. Vi utvecklade ett antal enkätfrågor som beskrev våra dimensioner. Vi valde att med vårt begrepp trygghet att bryta ner det i fyra påståenden. Tre av dem används i vår första frågeställning, vad som haft betydelse för att flytta till seniorboendet? Frågorna var, om trygghet med att ha närhet till andra, att inga obehöriga kunde komma in i huset och om möjlighet att kunna bo kvar om ökat hjälpbehov uppstod, hade haft betydelse för valet av boende. Det fjärde påstående använde vi i samband med frågan, om det blivit som de hade tänkt sig? Frågan var då om tryggheten i boendet var god.

5.4 Urval för intervju

Vi valde att i vår enkät utforma en avslutande fråga där vi undrade om någon av enkätens informanter var intresserade av att ställa upp på en kortare intervju. Vid kontroll och inhämtning av enkäterna på seniorboendet visade det sig att 16 stycken av de 41 som svarat på enkäten kunde tänka sig vara med på en kortare intervju. Vi var då tvungna att göra en form av begränsning i valet av intervjupersoner. Vår första tanke var att lägga alla besvarade enkäter i en hög och slumpmässigt dra två stycken, efter det hade vi en fundering på att dela upp enkäterna efter hur lång tid de som svarade på enkäten hade bott i seniorboendet eller om vi skulle dela upp de besvarade enkäterna i kvinnor och män. Av dessa alternativ kom vi fram till att dela upp enkäterna i två grupper, en med kvinnor och en med män, där vi valde ut en i varje hög. Ytterligare ett krav på dessa utvalda personer var att de skulle ha bott på seniorboendet under en längre tid. Detta för att kunna ta reda på deras upplevelse av denna boendeform. Detta urvalsförfarande behövde vi aldrig genomföra då de dragna intervjupersonerna båda hade bott i detta seniorboende mer än 10 år. Vi ringde sedan upp de utvalda personerna men båda hade förhinder just den dagen. Detta gjorde att vi fick välja två nya, en i varje hög. Vid telefonsamtal tackade de ja till att bli intervjuade och vi bestämde tid för intervjun. Intervjupersonerna valde att intervjun skulle ske i deras hem.

5.5 Kvalitativa intervjuer

Vi ville i vår studie ta reda på hur människorna i ett seniorboende upplevde sin valda boendeform. Kvale (1997) menar att när man vill veta hur människor uppfattar sitt liv och sin värld är samtalet en form av informationskälla. I detta samtal hör forskaren människors sätt att uttrycka sina åsikter och synpunkter med egna ord. Vi valde att göra några intervjuer för att komplettera svaren i enkäten och ställde kompletterande intervjufrågor utifrån enkätens frågor. I den kvalitativa forskningsintervjun bygger man upp kunskap genom ett samspel mellan forskare och informant och det sker ett utbyte av synpunkter genom att människorna samtalar om ett gemensamt intresse i ett ämne. Vi ville förstå hur seniorboendet upplevdes ur de intervjuades synvinkel och försöka utveckla vad de tyckte var viktigt både för valet av boendeform och hur det senare upplevdes att bo där.

Författaren menar vidare att samtalet är en grundläggande form för mänskligt samspel och att forskningsintervjun bygger på vardagliga samtal. Vid valet av denna forskningsmetod valde vi en form som innebär en halvstrukturerad intervju, där syftet var att beskriva de intervjuades livsvärld, som vi kunde använda för att få beskrivet hur de upplevde sitt boende och vidareutveckla det som vi ville veta mer om.

5.6 Forskningsetik

I vår enkätstudie var vårt förhållningssätt till de yrkesetiska övervägandena mycket viktiga (Forskningsetiska principer i humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning, 2002). Det fanns även andra etiska problemställningar att överväga. När det gällde informanterna vi valde till enkätunderlaget var det viktigt att de verkligen fick svara frivilligt och att vi inte övertalade dem att svara. Det vi tänkte på var om det var försvarbart att skicka många påminnelser till informanterna då man påverkar deras frivillighet att svara. Det var viktigt att påminnelsen höll sig till det och inte blev en påtryckning. Gränsen mellan påminnelse och påtryckning är hårfin och avgjorde vårt ställningstagande vad gällde att lämna påminnelser eller inte. Detta avgjorde vi innan vi fått tillfälle att träffa de boende på det bostadsmöte vi deltog i, just för att vi som individer inte skulle påverka deras val av att svara på enkäten eller inte. Trost (2007) menar att man ska ha så lite som möjligt att göra med sina informanter och att de helst inte ska ha någon relation till oss som forskare.

Forskning inom olika områden är viktig för både individers och samhällets utveckling (Forskningsetiska principer i humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning, 2002). Det är viktigt att denna forskning bedrivs på ett sådant sätt att den inriktas på väsentliga frågor och

att kvaliteten är hög. Detta grundläggande krav kallas forskningskravet och bygger på att kunskaper utvecklas och fördjupas och att de kan hjälpa till att förbättra metoder. Det finns även ett berättigat krav för samhällets medlemmar som innefattar ett skydd mot otillbörlig insyn i t ex deras livsförhållanden. Ett annat krav är individskyddet som innebär att individer inte får utsättas för psykisk eller fysisk skada, förödmjukelse eller kränkning. Dessa krav måste hela tiden övervägas emot varandra. I individskyddskravet ingår fyra olika aspekter, de är informations-, samtyckes-, konfidentialitets- och nyttjandekravet.

Informationskravet: Uppgiftslämnare och undersökningsdeltagare ska bli informerade av forskaren om deras uppgift i studien och om villkoren som gäller för deltagande.

I missivbrevet informerade vi om frivilligheten att delta i studien och att de hade rätt att avbryta sin medverkan. Vi informerade om våra namn, telefonnummer och vid vilken institution vi bedriver våra studier för att underlätta kontakten med oss. Vi beskrev enkätens syfte och om hur vi skulle gå tillväga med resultatet. Vi informerade om vilka som kommer i kontakt med vårt råmaterial och att vi förvarar det säkert för att skydda ifrån insyn.

Samtyckeskravet: Eftersom vår metod var att göra undersökningen genom att använda en enkät kunde vi inte få ett samtycke innan vi delade ut den. Då räknas samtycke från informanterna när man fått tillbaka enkäten ifylld under förutsättning att missivbrevet har innehållit utförlig information som beskrivs under informationskravet. Vi har även fått samtycke ifrån berörd chef inom bostadsområdet att lämna ut och framförallt ställa ut svarsådor i entrén till seniorboendet.

Konfidentialitetskravet: Uppgifterna om individer skall ges största möjliga konfidentialitet och man ska förvara materialet på ett sådant sätt att det är utan räckhåll för obehöriga. Vi kommer i vår studie inte att tala om vilken kommun och vilket seniorboende vi har undersökt. Vi kommer inte heller i vår analys ta upp namnen på informanterna.

Nyttjandekravet: Uppgifter man samlat in om enskilda personer får endast användas för forskningsändamål. Vårt material kommer inte att innehålla några personuppgifter men vi kommer ändå inte att låna ut vårt material för kommersiellt bruk eller icke vetenskapliga undersökningar.

5.7 Metoddiskussion

Strauss och Corbin (1990) menar att inte bara mängden av material kan utgöra en svårighet för hur man ska analysera det man fått fram. Som forskare ställs man även inför ett antal problemfrågor som till exempel, hur kan jag få ett förnuftigt resultat av allt material? hur kan

jag ha en teoretisk tolkning som fortfarande grundar sig i den empiriska verkligheten och som utgår från mitt material? och hur kan jag vara säker på att mitt material och min tolkning har validitet och reliabilitet?

Strauss, Bucher, Enrich, Schatzman & Sabsin menar (i Strauss & Corbin, 1990) att man effektivt kan kombinera kvalitativ och kvantitativ forskningsmetod. I vår enkät får vi fram kvantitativt material som vi kommer att komplettera med kvalitativa intervjuer för att validera analysen av enkäten. Anledningen till att vi gör några korta intervjuer med informanterna är att vi vill få fram mer om vad de tycker om sitt boende utifrån de begrepp som vi grundat enkäten på. Detta gör vi för att få den mer känslomässiga delen av deras aspekter på våra begrepp och deras sätt att framföra det de vill ha sagt om sitt boende.

Strauss & Corbin (1990) menar också att ett stort problem i en undersökning är att komma igång. De anser att det finns två stora frågor som vållar störst problem och de är, hur hittar jag ett problem att undersöka? och hur ska jag närma mig problemet så det är undersökningsbart? I planeringen av vår studie hade vi klart för oss vilket område vi ville basera vår studie på. Vår förförståelse inom området äldreomsorg i och med vår arbetsbakgrund är en av faktorerna till detta val. I vår valbara kurs om äldres livsvillkor och kulturmönster fick vi genom en intervju uppslag att forska vidare om behovet av en ny boendeform. Frågeställningarna talar om för oss vad det är vi vill lägga fokus på och vad vi vill veta inom det ämne vi valt. För att fokusera och närma oss vårt studerade problemområde har det stor relevans hur de utformas. Frågorna ska utformas på så sätt, att om vi stöter på problem ska vi kunna gå tillbaka till våra frågeställningar och de ska då leda oss in på rätt spår i vår undersökning.

6. Teori

Vid val av teori är det viktigt att den förklarar och ökar förståelsen för ett kunskapsfält och dess problem. Thomassen (2008) menar att en teori är en abstrakt förenkling av verkligheten och för att få en meningsfull helhet hjälper teorin till att ordna fakta. Författaren menar att teorier är abstrakta på så sätt att de drar bort ointressanta aspekter av en situation eller händelse.

6.1 Sociala nätverk

Socialt nätverksteorin introducerades under 1950- talet av socialantropologen Barnes enligt Harriet Holter m.fl. (Tuulik-Larsson, 1994). Han beskriver en förbindelse mellan två personer som grunden i socialt nätverk. Är det fler personer är det möjligheten till förbindelse eller kontakt mellan dem som har betydelse. Nätverket är ett fenomen som är flytande och informellt med växlande antal och olika typer av interaktioner och transaktioner. Det som binder samman nätverket är gemensam kultur och gemensamma värderingar och normer. En individ kan ha stort eller litet och tätare eller lösare sammansatt nätverk. Det kan också variera mellan den känslomässiga ömsesidigheten och där utväxlingen består av materiellt eller icke känslomässiga bistånd. Det sociala nätverket kan innefatta familjemedlemmar, släktingar, arbetskamrater, grannar eller olika organisationer. Människan skapar genom interaktion med andra en mer eller mindre tillfällig arena för gemensam vardagsverklighet. Om interaktionen är samtidig och äger rum i samma lokal (ansikte mot ansikte) ökar gemenskapen och möjligheten till förståelse.

Sociala och personliga relationer som vi har till varandra i olika konstellationer är grunden till sociala nätverk. Enligt Van Groenou & Van Tilburg (i Tornstam, 1998) finns många sätt att analysera dessa nätverk. De fem analysansatser som tas upp är:

- *Känslomässig*: denna ansats fokuserar på nätverkets förekomst av signifikanta andra. Frågor som kan ställas är då, ”vem står dig känslomässigt nära?”
- *Roller*: fokuserar på rollrelationer och för att få dem definierade genom civilstånd, boende och medlemskap i föreningar m.m. ”vilka personer träffar du varje dag?” är frågor som man kan ställa här.
- *Utbyte*: utbytet av råd, hjälp, ting, känslomässigt stöd m.m. är i fokus här. Här kan man ställa frågorna ”vem hjälper dig med praktiska saker?” och ”byter du tjänster med dina grannar?”.

- *Interaktion*: här fokuseras det på vilka man träffar och umgås med i en given tidsram. Frågor man då kan ställa är ”Vem eller vilka har du försökt få kontakt med för ett samtal idag?” Samtalet som avses i frågan bör vara på minst 10 minuter.
- *Kombination*: undersöker kontaktfrekvensen och betydelsen av rollrelationen i kombinerad rollansats. Betyder att frågorna ställs utifrån varje rollrelation t ex barn, grannar, vänner m.m. och rör hur betydelsefull relationen är och hur ofta man träffas.

De primära rollrelationerna är det sociala nätverkets innersta och mest betydelsefulla kärna. Här syftar man på den närmaste familjen då det oftast är där rollrelationerna med de ”signifikanta andra” finns. Det är dessa rollrelationer som bidrar till att skapa identitet åt individen genom ett centralt socialpsykologiskt sätt.

Enligt Hagberg i kapitlet ”Minnet av ett levt liv” (i Andersson, 2002) har det sociala nätverkets struktur och funktion en betydelse för individens välbefinnande. Exempelvis kan nätverkets betydelse som en buffert mot sjukdom, insjuknande och upplevelsen av sjukdom nämnas. Det är interaktionen med och kring en människa som denna betydelse blir tydlig. Detta beskrivs i Najmans sårbarhetshypotes (a.a.) ihop med nätverkets funktion. Några aspekter på ett fungerande socialt nätverk som har visat sig ha en positiv effekt på välbefinnandet, främst i form av bättre hälsa, är:

- Social förankring
- Social kontakt
- Socialt deltagande
- Informellt och emotionellt stöd
- Socialt inflytande

Eftersom det är relationer som studeras, visar resultatet på att det finns samband mellan livshistorievärderingar och sociala nätverksmönster och att de är könsspecifika. Livshistorieperioden för kvinnor är värderingen av tidig koppling relaterad till de sociala nätverksfaktorerna, socialt deltagande, social förankring och instrumentellt stöd. Detta kvinnliga sociala nätverksmönster är livshistorierelaterat. För männens sociala nätverksfaktorer finner man flera livsloppsperioder som har betydelse. Till skillnad mot kvinnors tidiga koppling har männen en sen. Männens sena koppling och deras positiva värdering har betydelse för instrumentellt stöd, social uppskattning och social förankring.

Männens nätverksmönster är som kvinnornas livshistorierelaterat, men man kan identifiera att de har två olika sociala nätverksmönster. Social uppskattning och socialt inflytande är det som framträder för männen och för kvinnorna framträder i första hand det sociala deltagandet, den sociala förankringen och det instrumentella stödet. Detta kan göra att det skiljer på män och kvinnors möjligheter att koppla detta till olika skeenden i livet.

Kvinnorna kanske kommer att söka sitt stöd i sitt sociala deltagande genom att komma ihåg positiva erfarenheter tidigare i livet, som till exempel när barnen växte upp och nätverket som bildades runt barnens uppfostran och skolgång (a.a.). Det kan vara så att kvinnorna i denna period befinner sig i en nystartad yrkeskarriär och många kvinnor bedömer denna tid som den bästa i deras liv.

Männen söker förankring i hågkomster från senare delen av vuxenlivet. Man kan tänka sig att männens prestationsbehov, konkurrensattityd och deras sociala aktiviteter i samhället ger utslag och tillfredsställelse. Tillfredsställelsen i detta är deras behov av självständighet, oberoende och socialt inflytande. Männen kan ha negativa hågkomster från identitetsperioden som äldre, emot kvinnors positiva, och deras behov av instrumentellt stöd och socialt inflytande i deras sociala nätverk. Det kan ses som ett fenomen som kan kompenseras och som med stöd från det sociala nätverket kan förstärkas. Män och kvinnors hågkomster av goda eller negativa erfarenheter antas då stödja olika former av åldrandets sociala aktiviteter och genom det öka livskvaliteten och livstillfredsställelsen.

6.2 Svaga nätverksband

Svaga band beskrivs gemensamt inom olika forskningstraditioner som kontakter på lokal nivå (Svensson, 2006). Svaga band är viktiga kontakter mellan individer med förankring i grannskapet och är inte intima och förpliktigande. Begreppet innebär att individer känner varandra på ett ytligt sätt och kontakter förekommer genom att individerna känner igen, hälsar på och pratar med varandra. Svaga band står för relationer mellan människor och innebär spontana kontakter i det vardagliga livet. Dessa kontakter står för värme, tolerans och kravlöshet. Svaga band har dessutom betydelse för möjligheten att skapa demokrati och har en viktig del av ett samhälles sociala kapital. För att få ett sammanhållande samhälle och ett kollektivt handlande är svaga band viktigare än de starka band som definierar relationen till släkt och nära vänner. I begreppet svaga band är kontakten med grannarna viktig. Svaga band kan betraktas som bryggor inom och mellan nätverk och även bli broar till samhället utanför.

Det är viktigt att inte betrakta svaga band som en svagare form av starka band. Svaga band är lika värdefulla som starka, men en annan form av relation och samspel människor emellan.

6.3 Vänskap

För ålderdomens välbefinnande och den sociala integrationen kan knappast betydelsen av vänskapsrelationer överskattas (Tornstam, 1998). Det finns studier på att relationen till vänner kan vara viktigare än relationen inom familjen för välbefinnandet. Skillnaden mellan dessa relationer är att familjerelationen är mer obligatorisk än vänskapsrelationen. En annan skillnad är att relationer i familjen har en indirekt påverkan på välbefinnandet på grund av normer och förväntningar till skillnad mot vänskapsrelationer.

Vänskapsrelationer är oftast mellan dem i ungefär samma ålder och baserar sig på att individerna har mer likartade intressen och erfarenheter. En relation mellan vänner utgörs inte bara av att uppleva saker tillsammans och ha gemensamma erfarenheter utan också av en speciell relation. Denna speciella relation innefattar de betydelsefulla ”signifikanta andra” i sammanhanget av att de har ungefär samma roller i samhället.

Betydelsen av likheten mellan individer inom till exempel gruppen äldre där bildandet av vänskapsrelationer i olika avseende är lika, men de uppstår inom en grupp med samma status. Det tenderar att bilda mer vänskapsrelationer när individer är lika, som till exempel likhet i yrke, utbildning, ålder och kön, än när de är varandra olika. En stor likhet mellan individers relationer är när vänskapsrelationer bildas av ålderslikhet genom att de delar en rad erfarenheter och upplevelser genom att vara födda ungefär samma år. För att förstå åldersskillnader och ålderslikhetens betydelse används termer av skillnader i stadium inom livsrytmen och kohortskillnader, till exempel årskohort. Detta betyder att de i ungefär samma ålder har mer erfarenheter att dela, än vänskapen med en 30 år yngre individ. Detta på grund av att de befinner sig på olika nivåer i sina respektive liv. Individer i ungefär samma ålder har lika erfarenheter av samhällsförändringar som till exempel krig, fred och fattigdom gemensamt.

De eventuella problem som individen haft i samband med till exempel familjebildning, arbetsliv och pensioneringen är också en faktor för gemenskap när man är i ungefär samma ålder (a.a.). Detta visar att skillnader i åldersgrupper har betydelse och tyder på att vänskapsrelationer kommer att uppstå i första hand mellan dem i ungefär samma åldersgrupp. Mellan en äldre och yngre generation skiljs deras historiska upplevelser, deras erfarenheter och skilda framtider åt trots att de har en gemensam nutid. Det är inte legitimt att till exempel

gamla gubbar umgås med unga flickor då det i samhällets ögon betraktas med misstro till gubben och att flickan anses göra fel. Två viktiga antagande framstår ur detta resonemang och dessa är:

- För att äldre människor ska kunna etablera nya vänskapsband är de beroende av andra äldre människor som är inom räckhåll i den egna sociala miljön.
- Att äldre människor kommer att spontant söka sig till varandra till följd av fenomenen som beskrivs ovanför. Det kommer att medföra att det uppstår vissa åldringstäta områden i samhället.

Rosow har enligt Tornstam (a.a.) prövat första antagandet och pekar på två viktiga aspekter beträffande äldres vänner:

- I ett bostadsområde varierar äldre människors antal vänner beroende på antalet äldre i området. Ju fler äldre desto fler vänner har man.
- De vänner man har är jämnåriga oavsett om man har några eller många vänner.

Tankegången i samhället är att sammanföra äldre med unga i ett geografiskt område för att få en integrering. Han menar att risken med detta är att äldre som bosätter sig i ett område med lågt antal äldre kan vara att de riskerar att bli socialt isolerade. Vidare menar han att integrationen stärks för de äldre om de bosätter sig i ett område med ett större antal äldre. De som bor i område med större antal människor i ungefär samma ålder, oftare anses ha bättre livstillfredsställelse.

6.4 Summering

- Nätverk är att människor i interaktion med varandra skapar en arena för vardagslivet. Detta har en positiv effekt på välbefinnandet. Sociala nätverket kan innefatta familjemedlemmar och släkt, arbetskamrater och grannar eller organisationer.
- Svaga band uppstår i till exempel bostadsområden och innebär ytliga kontakter med grannar där inga krav ställs på individen. Har betydelse för att skapa demokrati och är en viktig del i individers nätverk och möte med samhället. I samspelet mellan människor är svaga band lika värdefulla som starka band men en annan form av relation.
- För människors välbefinnande kan relationen till vänner vara viktigare än den obligatoriska relationen till familjen. Vänskapsrelationen sker ofta med dem i ungefär samma ålder och baserar sig på liknande intressen och erfarenheten. Risken för

isolering ökar för äldre i ett bostadsområde med lågt antal äldre till skillnad mot ett område med större antal äldre där en integrering sker lättare och ger en ökad livstillfredsställelse.

7. Resultat - enkätundersökning

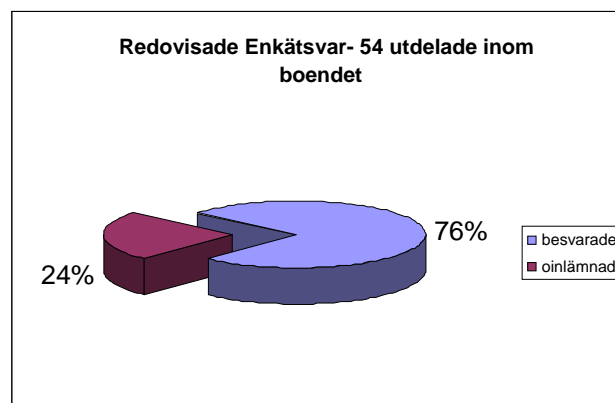
I detta avsnitt redovisas svaren på enkätundersökningen. Studien genomfördes på ett seniorboende. Det var viktigt för oss att det fanns personer som hade bott i seniorboendet under lång tid. Avsnittet disponeras på följande sätt:

- Svarsfrekvens och undersökningsgrupp
- Inflytande
- Trygghet
- Gemenskap
- Tillgänglighet

För att återge resultatet i procent är vårt material inte tillräckligt omfattande. Vi kommer dock att göra vissa nedslag i procent för att belysa och illustrera stora skillnader. Då vi i enkätsvaren kan se att tryggheten anses som viktigast för de tillfrågade, väljer vi att redovisa resultatet i procent i avsnittet om trygghet.

7.1. Svarsfrekvens och undersökningsgrupp

Enkäten delades ut till 54 hushåll i ett seniorboende som funnits sedan år 1994. Informanterna hade en dryg vecka på sig att svara och återlämna enkäten. Vi fick en svarsfrekvens på 41 inlämnade enkäter. Genom muntlig information fick vi veta att några för tillfället inte var hemma (inlagd på sjukhus, resa, semester etc.). Vi bedömde att svarsfrekvensen var tillräcklig och skickade därför ingen påminnelse.

Av de som besvarat enkäten är 24 sammanboende och 17 ensamstående. Det är 14 som har bott i villa, 16 i hyresrätt, 10 i en bostadsrätt och 1 i en annan boendeform. Nästan alla

(38 personer) har bott i tätort innan de flyttade till nuvarande boende och övriga bodde tidigare på landsbygden. När det gäller frågan om vad de arbetat med kan 18 hänföras till kategorin arbetare, 15 till tjänsteman och en till egen företagare. Vidare anger två att de varit hemmafruar. Några har inte besvarat fråga.

7.2 Inflytande

Detta avsnitt handlar om huruvida inflytandet över sitt boende var en av anledningarna till att de flyttade till detta boende och hur inflytandet ser ut.

För att få svar på vilken betydelse möjligheten till inflytande hade för att flytta till ett seniorboende formulerad vi ett påstående. Detta handlade om inflytande på utformningen av inre yttre boendemiljön (se bilaga 1). För att få ytterligare en bild av betydelse av inflytande formulerades också några frågor om huruvida de ansåg sig ha något inflytande och vi ställde också frågor kring detta vid intervjun. Redovisningen i avsnittet bygger på de samlade svaren.

I tabell 1 redovisas svar på om anledningen till att flytta till seniorboende berodde på att de kunde ha inflytande över bostadens utformning. Resultatet visar att 26 personer anger att det inte var så medan 12 personer svarar att de instämmer helt eller delvis i detta påstående. Några har inte besvarat frågan.

Tabell 1: *Kunna vara med och bestämma utformningen av boende som skäl till att flytta till ett seniorboende*

Svarsalternativ	Svarsfrekvens	Andel i %
Instämmer inte alls	26	63
Instämmer helt	6	15
Instämmer delvis	6	15
Svar saknas	3	7
Summa	41	100

Resultatet visar att inflytande frågan, när det gäller bostadens utformning och utemiljön för de flesta (63 %) inte haft någon betydelse, men det är 30 % som svarat att inflytande frågan hade betydelse som skäl till inflyttning.

När det gäller vilka möjligheter de boende har att utöva inflytande så svarade 25 personer att de har inflytande i viss grad och 13 personer svarar att de inte har något inflytande. Några har inte besvarat frågan.

Vid intervjun med en kvinna framkommer att det finns små möjligheter att vara med och utforma sitt boende. Hon säger att de fick vara med att bestämma om utformningen i liten omfattning och det kunde gälla val av ett valv i en vägg, tapeter och färgsättning etc. av deras lägenhet när de flyttade in år 1994. Hur de svarar kan möjligen bero på när de flyttade till seniorboende och var de bott tidigare. Kvinnan vi intervjuade har bott i seniorboendet sedan det var nytt och trots att hon varit med och bestämt om vissa saker i lägenheten så tycker hon sig ändå inte ha särskilt stort inflytande över sitt boende. Möjligen kan det ha betydelse att hon bott i villa innan hon flyttade till nuvarande boende och att hon i och med det är van att bestämma tillsammans med sin man, om allt i sin bostad? Vi tror att detta har betydelse för hur hon ser på graden av inflytande över sitt hem.

Det verkar som möjligheterna till inflytande har förändrats över tid. Vid ett bostadsmöte där vi deltog, framkom att det vid uppförande av seniorboendet fanns kvartersvärdar som var anställda av bostadsbolaget. Kvartersvärdarna uppgift var att sköta seniorboendet och ge service till de boende. Efter några år drogs tjänsterna in. Anledningen till bostadsmötet var att bostadsbolaget idag vill ha en ansvarig hyresgäst i varje trappuppgång. Detta uppfattar vi som att det är en konsekvens av ekonomin och förändrad ansvarsfördelning då bolaget lägger över detta på de boende. De boende som var på mötet var mycket positivt inställda till trappvärdar, men endast ett fåtal var intresserade av att ta det ansvar som det innebär. Enligt områdeschefen skulle detta kunna öka inflytandet för de som bor i seniorboendet. Han betonade under mötet vikten av att de boende får igång en förening vilket också skulle leda till att ha ansvar för sitt eget boende.

7.3 Trygghet

Detta avsnitt handlar om huruvida trygghet i boendet var en av anledningarna till att de flyttade till detta boende och hur tryggheten ser ut i boendet.

För att få svar på vilken betydelse tryggheten hade för att flytta till ett seniorboende formulerade vi tre påståenden. Dessa handlade om att ha närhet till andra, trygghet av att inga obehöriga kan få tillträde i boendet och om möjligheten att bo kvar vid ökat hjälpbehov (se bilaga 1). För att ytterligare få en bild av betydelsen av tryggheten formulerade vi några frågor om huruvida de ansåg sig trygga och ställde också frågor kring detta vid intervjun. Redovisningen i avsnittet bygger på de samlade svaren.

I tabell 2 redovisas svar på om anledningen till att flytta till seniorboende berodde på att de kände trygghet med att ha närhet till andra i boendet. Resultatet visar att 72 % svarar att de instämmer helt, delvis eller lite i detta påstående, medan 22 % inte instämmer i den här frågan. Några har inte besvarat frågan.

Tabell 2: Att ha närhet till andra som skäl för att flytta till ett seniorboende

Svarsalternativ	Svarsfrekvens	Andel i %
Instämmer delvis	17	41
Instämmer inte alls	9	22
Instämmer lite	8	19
Instämmer helt	5	12
Svar saknas	2	6
Summa	41	100

Resultatet i tabell 2 visar att trygghetsfrågan, när det gäller att ha närhet till andra människor för de flesta (72 %) hade betydelse, men det är 22 % som svarat att trygghetsfrågan inte hade betydelse som skäl för inflyttning. Några har inte besvarat frågan.

När det handlar om möjligheten att kunna bo kvar vid ökat hjälpbehov var det 77 % som i någon grad ansåg att detta var en av anledningarna till att flytta till seniorboendet. 6 % tyckte inte detta var en anledning. 7 % har valt att inte svara på denna fråga

När det gäller att inga obehöriga har tillträde till huset har det för de flesta (66 %) haft betydelse, men det är 27 % som svarat att frågan om trygghet inte har betydelse som skäl till inflyttning. Några har inte svarat på frågan.

När vi undersökte upplevelsen av trygghet i boendet utifrån våra påståenden är det idag 98 % som i olika grad tycker att tryggheten är god i boendet. Endast 2 % upplever inte trygghet i sitt boende vilket vi tycker tyder på att detta seniorboende ger en känsla av att vara ett tryggt boende.

Vid våra intervjuer framkommer det att de ser annorlunda på trygghet än det vi åsyftade i enkätens påstående. Både mannen och kvinnan poängterade på frågan om vad trygghet innebar för dem att de såg närheten till sjukvård som den viktigaste trygghetsfaktorn. Detta tyder på att begreppet trygghet inte har en självklar definition. Både under möte och under

intervjuerna kommer det fram att obehöriga har kommit in i huset vid ett antal tillfällen. Vi kunde se att ett kodat portlås och ett seniorboende inte alltid garanterar att obehöriga inte får tillträde.

7.4 Gemenskap

Detta avsnitt handlar om huruvida gemenskap i sitt boende var en av anledningarna till att de flyttade till detta boende och hur det ser ut.

För att få svar på vilken betydelse gemenskapen hade för att flytta till ett seniorboende formulerade vi två påståenden. Dessa handlade om vikten av att bo bland andra i ungefär samma ålder och möjligheten till att umgås med andra i ungefär samma ålder (se bilaga 1).

För att ytterligare få en bild av betydelse av gemenskap formulerade vi också några frågor om huruvida de ansåg sig ha någon form av gemenskap och ställde också frågor kring detta vid intervjun. Redovisningen i avsnittet bygger på de samlade svaren.

I tabell 3 redovisas svar på om anledningen till att flytta till ett seniorboende berodde på möjligheten att bo bland andra. Resultatet visar att 25 personer instämmer delvis, lite eller helt att det kunde vara så, medan 14 personer inte instämmer alls. Några har inte besvarat frågan.

Tabell 3. Att bo bland andra i ungefär samma ålder som skäl för att flytta till seniorboende

Svarsalternativ	Svarsfrekvens	Andel i %
Instämmer delvis	17	41
Instämmer inte alls	14	34
Instämmer lite	5	12
Instämmer helt	3	7
Svar saknas	2	6
Summa	41	100

Resultatet visar att gemenskapsfrågan, när det gäller att bo bland andra i ungefär samma ålder för de flesta (60 %) hade betydelse, men det är ändå 34 % som svarat att gemenskapsfrågan inte hade betydelse som skäl för inflyttning. Några har inte besvarat frågan.

Vidare frågade vi om möjligheten att kunna umgås med andra i samma ålder hade haft betydelse för valet av boende. Där är det 22 personer som instämmer i någon grad på att

gemenskapen med andra i samma ålder har haft betydelse medan 17 personer inte instämmer alls. Några har inte svarat på frågan.

När vi undersökte gemenskapen i boendet ser vi att 35 personer tycker att det i någon grad finns möjlighet att umgås med andra i ungefär samma ålder medan 3 personer inte tycker det finns möjlighet. Några har inte svarat på frågan.

Vi ser att möjligheten till att umgås med andra i samma ålder är stor men att detta inte sågs som en viktig anledning i valet av detta boende. Vi undrar om detta boende kan förstärka viktiga känslor inom denna grupp och i och med det förstärka känslan av gemenskap? Under bostadsmötet framkom att de som bor i seniorboendet såg på sitt boende som speciellt och bostadsbolaget menar att detta seniorboende var kommunens flaggskepp då det invigdes med pompa och ståt år 1994. Vi kan också se att det finns ett behov av gemenskap bland de boende då en boförening efterlystes på mötet.

7.5 Tillgänglighet

Detta avsnitt handlar om huruvida tillgängligheten i huset har varit en av anledningarna till att de flyttade till detta seniorboende och hur tillgängligheten ser ut.

För att få svar på vilken betydelse tillgängligheten hade för att flytta till ett seniorboende formulerade vi två påståenden. Dessa handlade om närheten till samhällets olika serviceinrättningar och om möjligheten att ta sig till olika delar i huset och om det var en av anledningarna till att de flyttade dit (se bilaga 1).

För att få ytterligare en bild av betydelsen av tillgängligheten formulerad vi också några frågor om tillgängligheten till våra intervjupersoner. Redovisningen i avsnittet bygger på dessa data.

I tabell 4 redovisas svar på om anledningen till att flytta till seniorboende berodde på tillgängligheten av närheten till service. Resultatet visar att 21 personer anger att det är så medan 16 personer svarar att de instämmer delvis eller lite i detta påstående. 4 instämmer inte alls.

Tabell 4: *Tillgängligheten till affär, bank, frisör etc. som skäl till att flytta till ett seniorboende*

Svarsalternativ	Svarsfrekvens	Andel i %
Instämmer helt	21	52
Instämmer delvis	13	31
Instämmer inte alls	4	10
Instämmer lite	3	7
Summa	41	100

Resultatet visar att frågan om tillgängligheten när det gäller tillgänglighet till affär, bank, frisör etc. hade betydelse i någon mån för 90 % av de boende vid valet av bostad. För 10 % hade inte tillgängligheten någon betydelse i valet av boende.

29 personer av de tillfrågade valde i någon mån att flytta till detta boende för att de ansåg att husets planering och utformning gjorde det lätt att förflytta sig mellan de olika delarna i huset. 9 personer ansåg att detta inte hade betydelse vid valet av boende. Några har valt att inte svara på frågan.

När det gäller om vilken tillgänglighet de boende har, när det gäller möjligheten att ta sig till affär, bank, frisör etc. så svarade de flesta (98 %) att de har nära till denna service. Någon har inte besvarat frågan.

Under bostadsmötet framkom det att trots att huset är planerat som ett boende med god tillgänglighet som ska möjliggöra kvarboendet, om hjälpbehov ökar, finns vissa brister. Många av de boende som deltog på mötet tyckte att problemen framkom tydligast när det var snö. De påtalade att det var problem med snöskottning, dels för att det fanns brister i snöskottningen intill entréerna och för att ta sig fram till carportarna. Det framkom också att det, för att kunna ta sig till källarvåningen, fanns ett trappsteg där avsaknaden av räcke utgjorde ett framkomlighetsproblem.

7.6 Summering

- Enkäten delades ut i 54 hushåll på seniorboendet och vi fick en svarsfrekvens på 41 inlämnade enkäter. 24 människor har tidigare bott i boendeform med eget ägande. 38 stycken hade tidigare bott i tätort. Studien visar att de boende har olika yrkesbakgrund som arbetare, tjänstemän, egenföretagare och hemmafruar.
- Den viktigaste anledningen till inflyttning, som vi har tolkat det, är tryggheten. Att ha närhet till andra, att inga obehöriga har tillträde och möjligheten till kvarboende vid ökat hjälpbehov är det som de boende anser viktigast. Vår fråga kring tillgänglighet

vad gäller närhet till bank, frisör, affär etc. kom fram som en viktig aspekt på trygghet av de boende. Viktig synpunkt är att definitionen av trygghet är olika för olika människor.

- De boendes möjlighet till inflytande över sin boendesituation har inte så stor betydelse för valet av boende, däremot tycker de flesta att de har inflytande i någon form.
- Möjligheten till gemenskap genom att bo bland andra i samma ålder har för de flesta varit en anledning till inflyttning. Där har möjligheten till att umgås mindre betydelse, men under intervjuer och bostadsmöte kommer det ändå fram att de gärna vill känna en form av gemenskap med varandra och de vill gärna att vi- känslan förstärks.

8. Analys och teoretisk anknytning

I detta avsnitt kommer vi att föra ett resonemang utifrån vårt insamlade material i förhållande till uppsatsen centrala begrepp och aktuell forskning på området. De centrala begreppen kommer att knytas ihop med teorier och tanken är att vi ska diskutera dem i förhållandet till de förändringar som sker när det gäller utvecklingen av boenden för äldre.

8.1 Analys av enkätsvar

För att undersöka vad som var anledningen till inflyttning, hur det är att bo där och om boendet uppfyller förväntningarna i ett seniorboende, valde vi att utforma en enkät.

De fyra begrepp som studien bygger på är:

- *Inflytande* som tillsammans med delaktighet anses vara en av de mest grundläggande förutsättningarna för en människas hälsa.
- *Trygghet* som är en av de grundläggande principerna inom äldreomsorgen
- *Gemenskap* som innebär att alla människor ska ha möjlighet att delta i samhällets gemenskap och tillförsäkras en meningsfull sysselsättning.
- *Tillgänglighet* som är ett begrepp som avser mötet mellan den fysiska miljöns krav/utformning och individens funktionella kapacitet.

En grundförutsättning för vardagslivet är att miljön i boendet måste leva upp till dagens vårdideologi, kvarboendeprincipen. Vid byggnationer av seniorboende är det viktigt att tänka på att tillgängligheten i husen måste vara god när eventuellt ökat hjälpbehov uppstår.

Eftersom denna boendeform riktar sig till dem från 55+ och uppåt kanske det inte är självklart att behovet finns vid inflyttning. I vår enkätstudie kom det fram att det som i första hand var tillgänglighet för dem, var att det var nära till affär, bank, frisör etc. 90 % av dem som svarat tyckte att detta var den viktigaste anledningen till inflyttning. I jämförelse med detta som trygghetsbegrepp var det 98 % som ansåg att detta var ett skäl till inflyttning. Detta ansågs av de boende som den viktigaste aspekten på trygghet i boendet. Enkätundersökningen visar att begreppet trygghet uppfattas olika beroende på i vilken situation personen som får frågan är. Tittar vi på vikten av gemenskap i seniorboende har det i vår studie kommit fram att det inte är den viktigaste faktorn för inflyttning. Vi frågade om de hade valt att flytta dit för att bo bland andra i ungefär samma ålder. Det var 60 % som tyckte att det var en viktig anledning.

Vi frågade också om anledningen till inflyttning var att de skulle kunna umgås med varandra. Ungefär hälften tyckte detta var anledningen till vald boendeform. Detta visar att alla inte är lika angelägna att ta del av gemenskap med andra, men att det trots allt är viktigt för många. Som Hagberg skriver i Andersson (2002) har nätverket en viktig funktion för människor och har en betydelse för deras välbefinnande. Betydelsen av ett nätverk blir tydligare i interaktionen med och kring en annan människa. En individ kan ha varierande behov av stort eller litet nätverk, tätare eller lösare. En gemensam kultur och gemensamma värderingar och normer är det som binder samman nätverket.

I ett seniorboende som riktar sig till en specifik grupp är inriktningen att få en bogemenskap och vi-känsla. Detta bekräftas på bostadsmötet på seniorboendet som vi deltog i, där det vid ett flertal tillfällen kom upp att de ville känna sig som en grupp. Även Paulsson (2008) menar att många äldre söker sig till seniorboende för att få denna gemenskap och att detta ska ge en form av trygghet. I seniorboendet känner man i regel inte varandra från början utan man lär känna varandra över tid. Man känner igen, hälsar på och pratar med varandra och denna sorts kontakt är inte på något vis förpliktigad till fördjupad gemenskap, jämför begreppet svaga band i (Svensson, 2006). Dessa kontakter är spontana och är en del av vardagslivet. Denna form av gemenskap förklaras som svaga band i relationer mellan individer i grannskapet och kan vara viktigare än kontakten mellan släkt och vänner. Det betyder inte att de är mindre viktiga än starka band utan de är minst lika värdefulla för individens känsla av gemenskap i boendet.

Hjärne menar (i Sollbe, 1988) att detta med att känna igen sin granne har grundläggande innebörd i grannrelationen och att vi i Sverige har som sed att hälsa på sin granne. Detta kan bero på det kulturmönster man är uppväxt med. Han menar vidare att dessa sociala kontakter inom ett bostadsområde är viktiga för att kunna utöva ett kollektivt inflytande på till exempel bostadsbolaget. Utan någon form av utvecklade nätverk eller nätverksband menar han att chansen att påverka är minimal. Detta fick vi bekräftat under våra intervjuer med en kvinna och en man som påtalade att detta var viktigt. Vid tiden för intervjun hade boendeföreningen legat på is under nästan två år och det hade saknats träffar för de boende. Detta diskuterades på bostadsmötet och alla var överens om att de ville återuppta boföreningen för att kunna ha inflytande och en chans att påverka i sitt boende.

De intervjuade hade inte någon vänrelation med någon av de andra boende, men kände ändå en tillhörighet med dem som bodde i huset. Detta hade växt fram under åren de bott där. Vid tiden för valet av boende var båda tveksamma till att flytta till ett seniorboende. Båda var i 55

årsåldern och ställde sig frågan om de verkligen skulle flytta till ett boende för äldre. Men efter att ha tittat på lägenheten och sett den genomtänkta utformningen och det centrala läget bestämde de sig för att ta lägenheten. En viktig del i valet var att det fanns en gemenskapslokal och att det fanns möjlighet att hyra en lägenhet när barn och barnbarn kom på besök. De hade önskemål om att återuppta boendeföreningen just på grund av att de ville ha mer gemenskapsträffar i deras lokal för ändamålet. Mannen kände ett ansvar gentemot dem som var äldre än honom i boendet och hade varit medhjälplig i många fall där någon behövde hjälp med något. Han tyckte själv att det var självklart att hjälpa någon och han hade det som en aspekt på trygghet. Han ville själv att någon skulle hjälpa honom om hans behov uppstod. När individens handlande påverkas av en annan individ har en social relation uppstått (Sollbe, a.a.). En social relation till någon betyder att man tar hänsyn till någon annan individ och dennes uppfattningar om sitt eget handlande. För att upprätthålla dessa sociala relationer krävs det aktivitet och energi för att de ska bestå, till exempel genom en boförening.

Som Tornstam (1998) beskriver vänskap så uppstår det just för att de boende är i ungefär samma ålder och kan dela erfarenheter med varandra. För att etablera nya vänskapsband i ett bostadsområde är det viktigt att det finns människor i ungefär samma ålder i närheten. Han menar att det är detta som leder till att människor oftast har bättre livstillfredsställelse. Detta påtalades både vid bostadsmötet och under våra intervjuer. De flesta tyckte att de skulle kunna ha det trevligt i boendet just för att de var ungefär lika gamla och hade ungefär liknande krav på gemenskap. Det de flesta ville ha, var någon kväll med lite underhållning, lucia och kvällar med bara samtal över en kopp kaffe. De var väldigt måna om varandra och ville hjälpas åt för att få alla delaktiga. Oavsett graden av kontakt mellan människor har vi vid mötet med de boende förstått att de är medvetna om varandra. Författaren menar att denna möjlighet till förståelse kan ha uppstått genom interaktion i boendet och i deras mer eller mindre tillfälliga arena för vardagsverkligheten.

8.2 Analys av samhällsförändringarnas betydelse för uppkomsten av seniorboende

I litteraturstudien framkommer att attityder, kulturmönster och politiska beslut hänger samman med de ideologier som råder i samhället. Enligt Odén (i Eliasson 1996) förändras kulturmönster inte genom att efterlysa nya, utan attityder ändras i takt med de strukturella förändringar som ständigt pågår i samhället. 1900-talet, särskilt den första hälften, kan sammanfattas av att det ansågs vara samhället och kollektivet som skulle ansvara för vård och

omsorg av äldre och att alla hade i stort sett samma behov. I den senare delen av 1900-talet börjar individualismen förespråkas, som utgår från att alla människor är olika (SOU 2007:103).

De strukturella förhållandena i samhället påverkar i sin tur de politiska besluten (a.a.). När nya lagar och reformer tillkommer har det i samhället ibland utvecklats nya ideologier och förhållningssätt. I vår studie framkommer att det redan under 1950-talet blev viktigt att tydliggöra möjligheten till kvarboende och att människor skulle ha inflytande på sitt boende och kunna välja en annan boendeform. Att seniorboendet inte började uppföras förrän på 1980-talet uppfattar vi som att det tar tid från det att en attitydförändring i samhället börjar diskuteras till att det inom politiken syns resultat för denna förändring. Till följd av detta har det blivit en konsekvens med kvarboendepincipen då många människor väljer att bo kvar i sitt hem, med bland annat ensamhet som följd. Resultatet av vår litteraturstudie visar att svensk äldrepolitik har antagit skiftande former under de senaste sextio åren. Detta har delvis att göra med att synen på äldre människor har förändrats. Från att tidigare ha talat om de äldre som en homogen grupp med samma behov av omhändertagande förespråkas nu att man ska se till varje individs egna önskemål och behov. Det individanpassade boendet kan därmed sägas ha ersatt samhällets kollektiva institutioner.

Samhällets struktur och förändringar har stor betydelse för människan och hennes förmåga att ha inflytande över sitt eget liv. Socialdepartementet (SOU 2003:91) betonar att människovärdet inte är beroende av en persons samhällsnytta eller sociala status. De poängterar också vikten av att med hjälp av den etiska grundsynen förändra negativa attityder till åldrandet och äldre. Negativa attityder och stereotyper som finns i samhället kan skada människors hälsa, självkänsla och självständighet under åldrandet. Detta kan vi jämföra med Anderssons (2002) beskrivning av begreppet ålderism, där han menar att äldre är en utsatt grupp i samhället där det finns en risk för diskriminering, både uttalad och uttrycklig. Detta gäller både för individen och som grupp i samhället. Han menar att samhällets negativa syn på äldre gör att de osynliggörs och framställs som avvikande. Idén om människovärdet ska rimligen tolkas som en rätt till integritet och som en jämlikhetsinriktad rättvisepincip (SOU 2003:91). Ålder har sedan länge spelat en viktig roll i indelningen av en människas livsfaser. Under senaste seklet har livsloppet institutionaliserats och livet delas in i skolgången, arbetet och livet efter pensioneringen. Attityden i samhället är att gränsen för att sluta arbeta sker vid pensioneringen, normalt 65 års ålder. Andersson (a.a.) menar att vi historiskt sett ser på

åldrandet med ambivalens. Genom kulturer och epoker har ett genomgående drag i inställningen till äldre människor och hög ålder varit kluvet. Visdomen och livserfarenheten som äldre människor besitter är något som respekteras medan skröpligheten föraktas. Vi måste vara öppna för att människor oavsett ålder är olika och att de ska så få vara. Det är viktigt att människor får ha inflytande i alla faser under livsloppet. Samhället bör lägga stor vikt vid att äldre frågor ses i förhållande till hela livsloppet. Det är viktigt att se helheten för såväl individer som samhälle för att ge dem utvecklingsmöjligheter och att äldre frågor förs in i andra områden än de som just gäller denna grupp (SOU 2003:91). Ett av de områdena kan då vara uppkomsten av nya boendeformer för äldre, där seniorboende är en del av detta.

8.3 Den ökande befolkningsgruppen äldre och dess påverkan på äldrepolitiken

Vi har i vårt arbete valt att rikta in oss på tredje åldern i livsloppet eftersom det framförallt är under den fasen seniorboende kan bli aktuellt (SOU 2007:103). Befolkningen i Sverige kommer att öka fram till år 2050 med en kraftigt ökad andel äldre som medför att det behövs fler bostäder och boendemiljöer anpassade till äldre personer. Enligt Daun (i Tuulik-Larsson, 1994) ses bostaden och boendet som den arena som ger mest livstillfredsställelse. Boendet i anknytning till levnadsmönster och samhällsförhållande ses som en symbolfunktion. I sitt boende kontrollerar människan en stor del av sina handlingar och tillvaro. Människan vill således själv kunna välja boende, själv bestämma vilket boende, hur hon vill ha det inom hemmets väggar och själv få välja sin vänkrets. Sociologen och forskaren Hjärne menar (i Sollbe, 1988) att de berörda själva måste delta aktivt för att planera och bygga för gemenskap då ingen vill bli påtvingad grannkontakt. Om gemenskapen utvecklas i ett bostadsområde är det inte den fysiska miljön som påverkar utan formerna för medverkan till denna. Bostadsområdet är viktigt och det kan ses som ett centrum för det mänskliga livet. Under lång tid har vi i Sverige sett arbetslivet som det centrala men vi bör ställa det i motvikt till boendet.

Majanen (Majanen, Mellberg & Norén, 2007) expert i framtidsfrågor, har gjort en värderingsstudie och slutsatsen visar att starka värderingsförskjutningar i samhället bland annat leder till att äldre inte längre kan behandlas som en homogen grupp. Detta medför att en mycket starkare individhänsyn måste tas då det gäller utformningen av stöd och tjänster inom äldreomsorgen. Studien visar att det är tveksamt att de så kallade 40-talisterna kommer att vara nöjda med utbudet av produkter och tjänster som erbjuds idag. Sverige är, med sin protestantiska historia, ett av de länder som bäst anpassat sig till industrialiseringen som i sin

tur lett fram till ekonomisk tillväxt. Det är den ekonomiska framväxten tillsammans med vårt kulturella arv som gjort att vi idag ingår i en postmodern värld. I denna världen blir begrepp som frigörelse och självuttryck allt viktigare. Forskning visar att den postmoderna människan inte nöjer sig med kollektiva, generella och standardiserade lösningar utan kräver flexibilitet och mer anpassade lösningar utifrån ett individperspektiv.

Via en undersökning på Kairos Future, ett internationellt forsknings- och konsultföretag som hjälper till att förstå och forma framtiden, år 1999 (i Lindgren m.fl., 2005) konstaterades att denna generation kommer att forma agendan. Det konstaterades också att de inte kommer att göra som sina föräldrar när de kommer till ålderns höst. En slutsats i den studien är att samhället kommer att förändras när rekordgenerationen får var med och påverka. Denna generations tankar, planer och perspektiv kan ses ur tre olika perspektiv, leva, göra och vila. Perspektivet leva kan ses som livets krydda som innehåller fritid, boende, nöjen och konsumtion. Vad de vill ha vid sidan av sina åtaganden. Göra-perspektivet innehåller då det denna generation kommer att göra för andra som t ex arbete, engagemang i frivilligorganisationer och tid för barn och barnbarn. Det sista perspektivet leva står för hur välfärdssystemen, vård och omvårdnad, pensioner och livets slutskede ställer sig i förhållande till denna generation av individer. Dessa tre perspektiv på rekordgenerationen kan beskrivas som arenor där det finns ett samspel med den övriga världen. Förändringar som sker i världsekonomin och i politiska församlingar påverkar deras chanser att leva som de vill. Möjligheterna till att få den vård de vill och under de premisser de strävar efter påverkas av detta. På grund av sin kraft (storleksmässigt) och sina goda kontaktnät har de stora möjligheter att påverka utformningen av de tre arenorna. De har också haft stor betydelse för framfarten av byggnationer när det gäller bostäder. I samhället kan man se generationen som en samhällsinstitution mot bakgrund av deras inflytande.

9. Diskussion

Utifrån vår litteraturstudie kan vi se att samhället förändrats över tid. Från att ha framhållit kollektivet och samhällsansvaret har utvecklingen allt mer gått mot det individuella och egna ansvaret. De sociala nätverken har allt mer luckrats upp i och med att familjer splittrats genom flyttningar och separationer. Idag är det inte längre lika vanligt som förr att bo kvar på den plats där man föddes. Detta kan medföra att kontakten med familjen inte är lika stark som tidigare. Vi anser dock att det finns ett grundläggande behov hos människor att känna tillhörighet och gemenskap med andra. Det är då de svaga banden blir allt mer avgörande i kontakten mellan människor. De svaga banden innebär att människor har vetskap om de andra i sin närhet men den innebär inte självklart att människor umgås med varandra på ett djupare plan. Tittar vi på seniorboenden kan vi koppla dess funktion till den utveckling som sker i samhället. Denna form av boende gör att människor kan uppleva närhet och gemenskap men ändå tillåtas hålla en viss distans. Behovet av att identifiera sig med andra tillfredsställs då de ingår i en grupp där vi-känslan förstärks i och med det gemensamma boendet.

Vi har i analysen av enkäten och intervjuerna kommit fram till att de äldre i boendet har mer kontakt med varandra än de yngre äldre har med dem i ungefär samma ålder. Vi menar att detta kan bero på att de äldre vuxit upp och präglats av det kollektiva idealet vilket medför att denna grupp människor har ett behov av umgänge. Förr var det kanske mer vanligt med sammanhållning inom det område man bodde och att arbete och umgänge integrerades då man arbetade på till exempel en gård i den by där man bodde. Kontakten med släkt och vänner var förr människans naturliga nätverk. Vi tror att den förändrade samhällsbilden, med flytt och nya familjebildningar, gör att det idag inte är lika enkelt och naturligt att ha närhet till detta nätverk. Detta innebär eventuellt att människors bostad och närmiljö har en stor betydelse för utvecklingen av nya former av nätverk.

Människor bor idag på platser där anknytningen till det naturliga nätverket kan vara svagt och vi vill hävda att uppkomsten av seniorboendet kan ha en betydelse för att möjliggöra för människor att istället utveckla svaga band. Enligt Tornstam (1998) är det viktigt med möjlighet till socialt nätverk för de äldres välbefinnande och han anser det som det mest betydelsefulla. Vänrelationer är minst lika viktiga som familjerelationer och ibland viktigare. Vi menar att människor själva väljer sina vänner och därför uppstår det en mer naturlig relation dem emellan. Familjen är mer obligatorisk och kan därför kännas påtvingad. Under

vårt arbete med studien har vi fått kunskap om seniorboendets betydelse för uppkomsten av vänrelationer. Vi kan se att tillgången till gemenskap via en gemensam lokal uppmuntrar till att utveckla svaga band.

Då de boende inte alltid umgås över åldersgränser anser vi dock att det kan ske en kategorisering även i denna form av boende. Målet för kommunens bostadsförsörjning är att undvika ålderssegregation i boendet och att de ska ha möjlighet att integreras i det ordinära bostadsbeståndet. Vi vill poängtera vikten av att möjliggöra uppförandet av seniorboenden i vanliga bostadsområden och inte segregeras till att vara beläget på ett sådant sätt att kategorisering uppstår av denna grupp i samhället. Vi menar att det i samhället hela tiden uppstår nya gruppindelningar av människor och att det kommer till nya boendeformer för att tillmötesgå samhällsutvecklingen och inte alltid utefter individens önskemål och krav. Detta är något vi är kritiska till då vi anser att seniorboendet utestänger en del av människorna och inte uppfyller integrationen i samhället. Kanske är det så att uppkomsten av seniorboende ska hjälpa kommunerna i den ekonomiska planeringen för att begränsa kostnaderna för vård och omsorg än mer. Tanken med seniorboende kan vara ett sätt att slippa ta stort ansvar för detta och i stället, indirekt, låta grannar ta mer ansvar för varandra.

Ur myndighetssynpunkt, enligt socialtjänstlagen, ses inflytandefrågan som en viktig del vid valet av boende. I vår enkätundersökning framkom dock att inflytandet inte har så stor betydelse. Vi menar att man lägger olika vikt på inflytandefrågor beroende på vilken ställning man har till situationen. Bostadsbolaget vill ge de boende ökat inflytande genom att skapa en boförening med en eller två representanter från de fyra trappuppgångarna. Då seniorboendet var nytt var två personer anställda som kvartersvärdar. De ekonomiska åtstramningarna i samhället ledde till att bostadsbolaget drog in på dessa tjänster. Det framkom vid mötet att seniorboendet från början skulle få en ökad service genom dessa två men att det idag inte finns några. Vi håller med om att ett ökat inflytande för de boende är bra, men menar att ett ökat ansvar också kan innebära att bostadsbolaget lägger över visst ansvar på de boende. En följd av detta kan vara att servicen minskar. Det positiva kan vara att boendeformen blir en arena för ökad gemenskap då de boende får vara delaktiga och känna ansvar för sitt närområde. För att människor ska kunna påverka sin boendesituation krävs det att det finns engagemang bland de boende.

I vår utveckling av intervjuguiden valde vi att fråga vad trygghet stod för. De svarade att trygghet för dem var deras respektive makar och att gemenskapen i huset inte var lika viktig.

De tyckte vidare att närheten till sjukhus var en stor aspekt på trygghet och en anledning till inflyttning i och med tanken på om sjukdom uppkom, akut eller långvarigt.

När vi läst rapporter och delbetänkande om äldres boende är detta inget som påtalats nämnvärt, utan det som beslutsfattarna definierar som trygghet är främst vikten av gemenskap.

Vi tycker tanken med seniorboende är positiv, men vi poängtera vikten av att dessa byggs för att göra kvarboende möjligt. Detta är idag den vårdideologi kommunerna arbetar utefter och eftersom det idag vänder sig till dem från 55 år och uppåt kanske det vid tiden för inflyttning inte finns behov för en särskild utformning. Det är viktigt att tänka på att det ska finnas möjlighet att bo kvar vid ökat hjälpbehov. I framtiden tycker vi, det är viktigt att belysa de synpunkter som de med längre tids boende har, i form av människors upplevelser av sitt boende, inflytande, trygghet, gemenskapen och tillgängligheten. Vi har som resultat av våra empiriska studier förstått att det idag inte är ett boende för alla. Vi tänker då på den ekonomiska biten med höga hyror i boendet. Vid våra intervjuer, samtal med de boende och även via enkätsvaren framkom det att hyrorna var höga och att de inte visste om de hade möjlighet att bo kvar under hela sin livstid. På bostadsmötet kom det fram att många av de boende tyckte, i och med de höga hyrorna, att de hade rätt till den från början utlovade servicen med tillgängliga kvartersvärdar. Denna service hade idag försvunnit och övertagits av entreprenörskap som enligt de boende inte alltid var till belåtenhet. Detta ser vi som ett viktigt forskningsområde, att utveckla en form av social trygghet för dem som väljer denna form av boende. Vi anser att det inte får uppstå någon form av segregering i samhället till denna grupp

av samhällsmedborgare, som bostäder som inte är anpassade till alla kan orsaka. Dessa bostäder måste byggas för att alla äldre ska få ta del av dem och det ska inte falla på om de inte klarar sin vardag i boendemiljön och inte heller att det bara är de resursstarka som får tillgång till dessa boende.

I studien framkommer att seniorboende är en form av boende på frammarsch, men att de flesta etableras i de stora städerna där arbetstillfällena finns. Det är marknaden som styr var seniorboende uppförs och därför menar vi att alla inte kan ta del av denna form av boende. Vi kan med fördel, som vidare studie inom detta område, se att det finns ett intresse att ta reda på om seniorboende uppförs för att behovet finns och om det sker på individens villkor eller i kommersiellt syfte. Vi tycker det är viktigt att vidare ta reda på om alla äldre verkligen har möjlighet att flytta till ett seniorboende, då tänker vi främst på äldres olika ekonomiska situation.

10. Slutsats

I vår slutsats kommer vi att beskriva vad vi i vår undersökning kommit fram till som svar på våra frågeställningar.

Vilka faktorer kan utskiljas i offentliga debatten när det gäller tillkomsten av seniorboende?

- De olika faktorer som kan urskiljas i den offentliga debatten vi behandlat i vår undersökning är i stor utsträckning beroende av samhällets utveckling. Redan på 1950- talet kan vi se att riksdagen talade om att särskilda insatser behövde göras för att äldre skulle ha en chans att bo kvar i sina hem och kvarboendepincipen blir den rådande ideologin. Denna innebar att vård och omsorg skulle utföras i hemmen för att stärka människans självständighet och egenansvar. Samhället förändras från kollektivism till individualism.
- År 1964 förstärks detta ytterligare med ett beslut, att börja se om de äldres bostadsförhållande och att de skulle erbjudas lägenheter med god standard. Genom detta kommunala bostadsförsörjningsprogram skulle ålderssegregering, otillgänglighet och ensamhet undvikas. Detta för att det fanns de som saknade handikappanpassade bostäder och att en stor del äldre bodde i omoderna bostäder.
- En annan faktor som haft betydelse för utvecklingen av äldres bostäder är socialtjänstlagen som kom år 1980 och som tydliggjorde synen på människor som var i behov av hjälp och trygghet. Under samma århundrade började expansionen av den offentliga sektorn avta med följderna att kvarboendepincipen ifrågasattes, på grund av att hjälpen i hemmen avtog och allt fler äldre kunde uppleva att de fick bo kvar i ensamhet.
- Den ekonomiska tillväxten i Sverige i kombination, med den stora och resursstarka gruppen 40-talister har lett till ökat krav på annorlunda boendeformer än de kan erbjudas idag.

Varför flyttar människor till seniorboende?

- Den största anledningen till inflyttning är trygghet med främst närhet till sjukhus, affär, bank, frisör etc. Många flyttade hit för att boendet erbjöd ett kvarboende vid ökat hjälpbehov. Vetskapen om att obehöriga hade möjlighet att komma in i huset var även det en stor anledning.

- Studien visar att vetskapen om att bo bland andra i ungefär samma ålder är viktigare än behovet av att umgås med dessa.
- Tillgång till en gemensamhetslokal ökar möjligheten till gemenskap och förstärker vi-känsla i gruppen är ytterligare en stor anledning till valet av denna bondeform.

Hur upplevs det att bo på seniorboende?

- Chansen till inflytande upplevs som god. Graden av inflytande kan variera beroende på när man flyttat in. Inflytandegraden har förändrats över tid men de boende önskar idag, i samråd med bostadsbolaget, införa trappvärdar för att få ett ökat inflytande.
- Närheten till sjukhus och övrig service, som av de boende definieras som trygghet, anses som mycket god då boendet är centralt placerat. De boende upplevde möjligheten till att bo kvar vid framtida hjälpbehov som mycket bra.
- De flesta i boendet anser att det finns möjlighet att umgås med andra i samma ålder. De tycker att gemensamhetslokalen är en förutsättning för gemenskap. För dem som inte har sina närstående i närheten finns möjlighet till att främja även denna kontakt via möjligheten att hyra en besökslägenhet i boendet.

11. Referenslista

Böcker

Andersson, L (red.) (2002). *Socialgerontologi*. Lund: Studentlitteratur.

Bryman, A (1997). *Kvantitet och kvalitet i samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur

Eliasson-Lappalainen, R (red.) (1996). *Omsorgens skiftningar. Begreppet, vardagen, politiken, forskningen*. Lund: Studentlitteratur

Hartman, S (2003). *Skrivhandledning för examensarbeten och rapporter*. Stockholm: Natur och kultur

Kvale, S (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur

Lindgren M, Furth T, Kempe M och Krafft G (2005). *Rekordgenerationen- vad de vill och hur de tänker*, Stockholm: Bookhouse Publishing

Odén, B. Svanborg, A & Tornstam, L (1993). *Att åldras i Sverige*. Borås: Natur och kultur.

Paulsson, J (2008). *Boende och närmiljö för äldre*. Stockholm: Arkitekternas forum för forskning och utveckling (Arkus)

Strauss, A & Corbin, J (1990), *Basics of Qualitative Research- Grounded Theory Procedures and Techniques*, Newbury Park, Calif: Sage

Sollbe, B (red.) (1988). *Familjekrets, grannskap och samhälle: röster om boende och omsorg*. Gävle: Statens institut för byggnadsforskning

Svensson, L (2006). *Mötesplatser på landsbygden : äldre människor, gemenskap och aktiviteter*. Göteborg: Institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet. (Skriftserien : 2006:4)

Sveriges lagar : innehåller författningar som trätt i kraft per den. (2006). 10., uppl. Stockholm: Thomson Fakta.

Thomassen, M (2007). *Vetenskap, kunskap och praxis: introduktion till vetenskapsfilosofi*. 1. uppl. Malmö: Gleerups utbildning.

Tornstam, Lars (1998). *Åldrandets socialpsykologi*. 6., [rev.] uppl. Stockholm: Rabén Prisma

Trost, J & Hultåker, O (2007). *Enkätboken*. 3., [rev. och utök.] uppl. Lund: Studentlitteratur

Tuulik-Larsson, H (1994). *Att bo kvar hemma: en studie om äldres upplevelser av sitt vardagsliv i samband med vård och omsorg i hemmet*. [Ny utg.] Stockholm: Liber utbildning

Majanen, P, Mellberg, L & Norén, D (2007). *Äldrelivsbranschen: en framtidsbransch*. Stockholm: KK-stiftelsen

Offentligt tryck

SOU 2007:103. *2007 års Delbetänkande av äldredelegationen, Bo för att leva - seniorbostäder och trygghetsbostäder*. Stockholm: Edita Sverige AB
<http://www.regeringen.se/content/1/c6/09/47/55/5b9fc054.pdf>

SOU 2003:91. *2003 års Slutbetänkande av den parlamentariska äldreberedningen SENIOR 2005 - Äldrepolitik i framtiden - 100 steg tilltrygghet och utveckling med en åldrande befolkning*. Stockholm
<http://www.regeringen.se/content/1/c4/26/11/b51e808d.pdf>

Internet

Ahlström, Petter (2008) *Strategier och styrsystem för seniorboendemarknaden*. Linköping: Tekniska Högskolan i Linköping Institutet för ekonomisk och industriell utveckling
<http://liu.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2:18175>

Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning [Elektronisk resurs]. (2002). Stockholm: Vetenskapsrådet

Tillgänglig på Internet:

http://www.vr.se/download/18.7f7bb63a11eb5b697f3800012802/forskningsetiska_principer_t_f_2002.pdf

Statistiska Centralbyrån. *Sveriges befolkning efter kön och ålder 31/12/2007*

http://www.scb.se/templates/tableOrChart_78315.asp

Bilaga 1

Till Dig/Er som bor på ett seniorboende.

Vi är två studenter som läser sista terminen på Socialpedagogiska programmet vid Högskolan Väst i Trollhättan. Vi skriver en uppsats om boende för äldre. Vårt intresse är att undersöka vad som har betydelse för att bygga olika former av boende och just nu intresserar vi oss för seniorboende. Vi har genom egen erfarenhet förstått att äldre ställer andra krav på boende idag än tidigare. Vår avsikt med frågeformuläret är att ta reda på varför äldre väljer att flytta till ett seniorboende, hur man ser på detta boende och om förväntningarna har uppfyllts. Därför behöver vi Din hjälp med att besvara några frågor. Svaren kommer enbart att läsas av oss studenter och vår handledare. Att delta i undersökning är givetvis frivilligt, men det är av stor vikt för vår undersökning att vi får just Dina svar. Vi kommer också att be att få intervjua några av er som besvarat enkäten. Resultatet kommer att redovisas i en rapport, men det kommer inte att framgå i vilken kommun som seniorboendet finns. De uppgifter som kommer fram i undersökningen kommer heller inte att kunna härleda till enskild person.

**Enkäten lämnas i er gemensamma postlåda vid entrén till seniorboendet
senast klockan 10.00 den 17 november, 2008.
TACK PÅ FÖRHAND FÖR DIN MEDVERKAN**

Med vänlig hälsning

Charlotte Elmér
Rönnvägen 10i
57733 Hultsfred
Tfn: 0730494680

Gabriella Harrison
Uvebergsgatan 17
59083 Storebro
Tfn: 07029473 54

Om Du/Ni undrar över något kontakta oss gärna. Vi kommer också att finnas på serviceboendet under dessa dagar, 17 och 18 november, om ni vill ställa frågor direkt till oss.

Handledare:
Lars A Svensson,
Fil. Dr. och lektor i socialt arbete
Institutionen för individ och samhälle
Högskolan Väst, Tfn: 0520 - 22 37 63

Frågorna i detta frågeformulär riktar sig till dig som bor i ett seniorboende. Vår avsikt är att ta reda på vad som har haft betydelse för att flytta till denna boendeform, hur det är att bo här och om det blev som du tänkt dig.

Vi önskar få ett exemplar från varje hushåll, men det går bra att ni hjälps åt med att svara på frågorna.

Först lite frågor om dig själv.

1. Är du?

Kvinna

Man

2. När är du född?

19 _____

3. Bor du tillsammans med någon i lägenheten? Ja Nej

vid Ja, i så fall med vem _____

4. Hur bodde du innan du flyttade hit?

Villa

Hyresrätt

Bostadsrätt

Annan boendeform

5. Var bodde du innan du flyttade hit?

Tätort

Landsbygd

6. Hur länge har du bott här? _____

7. Vad har du i huvudsak arbetat med?

---

8. Nedan följer några påståenden som handlar om varför du flyttade till ett seniorboende. Kryssa i det svarsalternativ som bäst stämmer för ditt förhållande.

a) Jag har flyttat hit för att bo bland andra människor i ungefär samma ålder.

instämmer
helt

instämmer
delvis

instämmer
lite

instämmer
inte
alls

b) Jag har flyttat hit för att kunna umgås med andra i ungefär samma ålder.

instämmer
helt

instämmer
delvis

instämmer
lite

instämmer
inte
alls

c) Jag har flyttat hit för att ha närhet till affär, bank, frisör etc.

instämmer
helt

instämmer
delvis

instämmer
lite

instämmer
inte
alls

d) Jag har flyttat hit för att huset är planerat så att det är lätt att ta sig till olika delar av huset.

instämmer
helt

instämmer
delvis

instämmer
lite

instämmer
inte
alls

e) Jag har flyttat hit för att jag kunde vara med och bestämma utformningen av mitt boende.

instämmer
helt

instämmer
delvis

instämmer
lite

instämmer
inte
alls

f) Jag flyttade hit för att jag tyckte att utemiljön verkade vara attraktiv.

instämmer
helt

instämmer
delvis

instämmer
lite

instämmer
inte
alls

g) Jag har flyttat hit för att ha närhet till andra människor.

instämmer helt

instämmer delvis

instämmer lite

instämmer inte alls

h) Jag har flyttat hit för att inga obehöriga kan komma in i huset.

instämmer helt

instämmer delvis

instämmer lite

instämmer inte alls

i) Jag har flyttat hit för att det finns möjlighet att bo kvar när ökat hjälpbehov uppstår.

instämmer helt

instämmer delvis

instämmer lite

instämmer inte alls

9. Här nedan kan du skriva varför du valde denna boendeform:

---

10. Här nedan kan du skriva med egna ord varför flytten blev av:
till exempel familjesituation, livsförändring m.m.

---

11. Här nedan kommer några påståenden om hur det blivit att bo i ditt nuvarande boende.
Kryssa i det svarsalternativ som bäst stämmer överens för ditt förhållande.

a) Jag tycker att det finns möjlighet att umgås med andra i ungefär samma åldersgrupp i boendet.	☐ instämmer helt	☐ instämmer delvis	☐ instämmer lite	☐ instämmer inte alls
b) Jag tycker att tryggheten är god i mitt boende.	☐ instämmer helt	☐ instämmer delvis	☐ instämmer lite	☐ instämmer inte alls
c) Jag tycker att jag har närhet till affärer, frisör bank etc.	☐ instämmer helt	☐ instämmer delvis	☐ instämmer lite	☐ instämmer inte alls
d) Jag tycker jag har möjlighet att påverka min inre och yttre boendemiljö.	☐ instämmer helt	☐ instämmer delvis	☐ instämmer lite	☐ instämmer inte alls

12.Här nedan kan du skriva med egna ord om hur du tycker att ditt boende blivit:

---

13. Kan du tänka dig att ställa upp på en kort intervju?

Ja   Nej

Vid Ja, ange ditt telefonnummer så hör vi av oss inom det närmaste.

Enkäten lämnas i den gemensamma postlådan i er entré senast den
17 November klockan
10.00

Charlotte Elmér

Vi tackar för din
medverkan

!

Gabriella
Harrison

Bilaga 2

Till Dig som valt att delta i en intervju.

Vi är två studenter som läser sista terminen på Socialpedagogiska programmet vid Högskolan Väst i Trollhättan. Vi skriver en uppsats om seniorboende där denna intervju ingår som ett komplement till enkäten. Med intervjuens hjälp vill vi belysa fyra av oss valda begrepp. Därför behöver vi Din hjälp med att besvara några frågor. Intervjun kommer att spelas in och bearbetas av oss studenter. Resultatet kommer att redovisas utan att identitet röjs då svaren analyseras utan namn eller ort. När uppsatsarbetet är godkänt kommer inspelningarna att raderas. Att delta i intervjun är givetvis frivilligt och det finns alltid en möjlighet att ångra sitt deltagande.

TACK PÅ FÖRHAND FÖR DIN MEDVERKAN

Med vänlig hälsning

Charlotte Elmér
Rönnvägen 10i
57733 Hultsfred
Tfn: 0730494680

Gabriella Harrison
Uvebergsgatan 17
59083 Storebro
Tfn: 07029473 54

Om Du undrar över något kontakta oss gärna.

Handledare:
Lars A Svensson,
Fil. Dr. och lektor i socialt arbete
Institutionen för individ och samhälle
Högskolan Väst, Tfn: 0520 - 22 37 63

Intervjufrågor till dig som bor på seniorboende

Gemenskap

Vad betyder gemenskap för dig?

Vad ser du för former av gemenskap i ditt seniorboende?

Hur tycker du att gemenskap ska vara för att definieras som god?

Känner du gemenskap med de andra boende i huset?

Vad gör ni i huset för att utveckla gemenskap?

Trygghet

Vad betyder trygghet för dig?

Anser du att det finns möjlighet att bo kvar i ditt nuvarande boende om vård- och omsorgsbehovet ökar?

Är det viktigt för dig att veta att du kan bo kvar i ditt nuvarande boende när detta behov uppstår?

Tillfredsställs din känsla av trygghet i ditt nuvarande boende?

Tillgänglighet

Vad betyder tillgänglighet för dig?

Tycker du att du kan röra dig utan problem i din boendemiljö, inre och yttre?

Vad anser du dig behöva ha närhet till?

Uppfyller placeringen av ditt boende dina krav på tillgänglighet?

Inflytande

Vad betyder inflytande för dig?

Hur kan du vara med att påverka din inre och yttre boendemiljö?

Tycker du att du får vara delaktig i valet av aktiviteter?

Högskolan Väst
Institutionen för individ och samhälle
461 86 Trollhättan
Tel 0520-22 30 00 Fax 0520-22 30 99
www.hv.se